

TREBALL FI DE MÀSTER

Màster Universitari de Psicopedagogia

Curs acadèmic 2019-20

La importància de la mirada intercultural als centres educatius:

Elaboració d'una eina d'autoavaluació

Realitzat per Marta Gutiérrez Álvarez

Tutoritzat / Dirigit per Natasha Baqués Aguiar

20 de maig de 2020

Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport

C/ Císter, 34
08022 Barcelona
www.blanquerna.edu

RESUM

La recerca es basa en el camí seguit fins a arribar a la creació d'una eina d'autoavaluació del treball i metodologia en clau intercultural que es s'empra als centres educatius, concretament a l'etapa de secundària. Aquesta eina busca que els centres facin una revisió del que estan fent per promoure una reflexió de la seva pràctica educativa. L'eina té format digital, és en línia. Per fer possible el disseny i la posterior creació d'aquesta eina, es duu a terme revisió de la literatura que parla sobre la importància de la educació basada en la interculturalitat, les aportacions de diferents experiències en l'àmbit del treball de la interculturalitat als centres educatius i de diferents manuals d'aplicació i altres eines d'autoavaluació ja existents. L'eina es posa a punt a partir d'aquesta revisió i de la realització d'un judici d'experts compost per set experts en matèria d'interculturalitat. Aquest judici d'experts fa possible que l'eina passi de ser una aproximació a tenir una versió definitiva. Acompanyant a aquesta eina també trobem una guia d'aplicació que ha sigut dissenyada per garantir l'autonomia en l'aplicació de l'eina d'autoavaluació. Com a conclusió trobem una eina dissenyada per avaluar diferents àmbits de l'educació sense deixar de banda la comunitat educativa.

Paraules clau: Interculturalitat, educació secundària, alumnat nouvingut, atenció a la diversitat, comunitat educativa.

ABSTRACT

The research is based on the creation of a tool for self-assessment of work and methodology of the multiculturalism that is used in schools, specifically in high school. This tool try to give schools a review of what they are doing to promote a reflection on their educational practice in terms of multiculturalism. The tool is in digital format, it is online. To create the tool, it was necessary to do a literatura review and talk about the importance of education based on interculturality and the contributions of different experiences about intercultural work in different schools. Also a different application manuals and other existing self-assessment tools. The tool is developed based on this review and an expert judgment composed of seven experts in the field of interculturality. This expert judgment makes it possible for the tool to go from being an approximation to having a definitive version. Accompanying this tool is also an application guide that has been designed to ensure autonomy in the application of the self-assessment tool. In conclusion, we find a tool designed to assess different areas of education without neglecting the educational community.

Keywords: Multiculturalism, secondary education, migrant students, attention to diversity, educational community.

Introducció

La presència de la diversitat, entesa en el seu sentit més ampli, ens defineix com a país. Hem estat, som i serem diversos, atès que la diversitat és un tret constituent de la societat catalana i ho continuarà sent. La diversitat ha vingut per quedar-se i, a banda de formar part de la nostra experiència quotidiana, també ens planteja un repte social de primer ordre: evitar que la diversitat s'identifiqui amb la desigualtat, tal i com ens introdueixen al Document marc per al procés participatiu del Pacte Nacional de la Interculturalitat del 2019 elaborat per Maila i Roque (2019)

És una realitat que en els darrers 20 anys Catalunya ha viscut una sèrie de processos i canvis tan socials com migratoris. Com veiem en les dades aportades per l'Institut d'estadística de Catalunya, l'increment de persones migrades des de l'any 2000 fins a l'any 2010 és molt rellevant. Entre el 2000 i el 2010, Catalunya va rebre a més d'un milió de persones nouvingudes passant d'acollir a 181.590 migrants a acollir a 1.198.538. Les dades més actuals, del 2018, recullen que actualment Catalunya acull a més d'un milió de persones migrades, és a dir, un 14,24% de la ciutadania de Catalunya.

Dins de la població estrangera resident a Barcelona, el col·lectiu de nens i joves en edat escolar correspon amb el 22,6% del total de la nova ciutadania. Això és tradueix en que el 12,4% i el 11,5% dels alumnes no universitaris de Catalunya i Barcelona, respectivament, són estrangers, segons les dades del Padró Municipal d'Habitants, Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

D'aquesta manera, les dades ens fan veure que aquesta nova ciutadania constitueix una part important i que s'ha de tenir en compte ja que, l'increment del flux migratori planteja noves situacions i problemàtiques lligades aquests nous processos migratoris i socials.

En contextos de diversitat, també es corre el risc que s'estenguin estereotips i prejudicis que dificultin la convivència i siguin font de desigualtat. Per evitar-ho ens caldrà fomentar la interacció entre les persones reconeixent les possibles dificultats i sense oblidar els conflictes que puguin sorgir. Una tasca per a la qual caldrà sumar també els esforços de tots els agents socials i de la ciutadania a nivell individual, tal i com evidencien Maila i Roque (2019).

Degut a l'increment dels fluxos migratoris, les ciutats s'han convertit en llocs on viuen i conviuen gran varietat de grups socials amb pràctiques culturals molt diverses que busquen espais de visibilitat i de representació propis davant dels models hegemònics. Evidentment això dona lloc a la creació de nous conceptes que s'utilitzen en l'àmbit acadèmic, per a definir aquesta nova realitat, però són categories en construcció i per tant, permanentment sobre la taula de debat, tot i així, la seva utilització s'ha estès també fora d'aquest context on s'han utilitzat i s'utilitzen amb diferents significats com comenta (Dardaña Alsina, 2014).

D'aquesta manera, per abordar el tema que ens ocupa, és necessari parlar de conceptes com el pluralisme cultural, la multiculturalitat i la interculturalitat. En primer lloc, segons Beltran (2003), el pluralisme intercultural defensa la permanència de la diversitat com a quelcom bo i desitjable en la mesura que tots els grups hi contribueixen i participen en la societat. Però la diversitat no sempre s'ha interpretat de la mateixa manera. El paradigma del pluralisme admet les diferències culturals i les valora positivament. Implica el reconeixement i el dret a la diferència, i també, en teoria, la igualtat de tots els membres d'una determinada societat en- cara que pertanyin a cultures diferents. La diferència com a dret afecta tota mena de grup social amb una determinada identitat distintiva que es mobilitza entorn d'aquesta identitat per tal de reivindicar-ne el reconeixement.

En segon lloc, el que afirma Beltran (2003) és que, el multiculturalisme és el reconeixement del fet de la diversitat cultural i s'ha desenvolupat com una nova forma d'articular l'heterogeneïtat dins de cada país. Representa una confluència d'expressions culturals sense necessàriament entrar en diàleg, reconeixement i desenvolupament de projectes socials en conjunt. És un fenomen que s'associa a les reivindicacions de minories nacionals i ètniques dins un estat nació, i també a les de grups socioculturals i religiosos que busquen el reconeixement i el respecte a les seves diferències. En la mateixa línia, Palomero (2006) afirma que la multiculturalitat és una experiència normal pròpia de qualsevol societat humana complexa, moderna i democràtica, sobre tot si tenim en compte que la democràcia se fonamenta en la capacitat per a construir espais comuns a partir del debat i del consens.

En tercer lloc, en relació amb la interculturalitat, Añazco (2019), afirma que no és entesa com un espai on coexisteixen diverses expressions culturals, manifestes en els sistemes d'activitat, sinó com la creació de nous espais de generació cultural per a projectes conjunts, noves expressions i identitats culturals. Segons la UNESCO (2005) la interculturalitat és definida com la presència i interacció equitativa de diverses cultures i la possibilitat de generar expressions culturals compartides, adquirides per mitjà del diàleg i d'una actitud de respecte mutu. Beltran (2003), ens diu que l'objectiu de la interculturalitat és la comunicació, la comprensió dels altres, sense imposar-los els nostres valors ni identificar-nos necessàriament amb els d'ells i interpreta la relació entre cultures posant l'èmfasi en l'intercanvi, la coexistència i la convivència, sense excloure'n el conflicte. Les cultures no són ens aïllats, purs i homogenis. La interculturalitat ha de consistir, doncs, en el contacte i el descobriment de bases i fonaments de cultures diferents a partir d'un horitzó comú i manifesta en l'existència d'integració en la qual tots els individus o grups que conviuen en una societat determinada.

D'aquesta manera, segons Beltran (2003), tot i que, multiculturalitat i interculturalitat són termes ambigus que s'usen habitualment com a sinònims una diferència general entre tots dos podria ser que el multiculturalisme tendeix a mantenir les cultures separades i aïllades,

mentre que la interculturalitat posa l'accent en la interrelació, el dinamisme, el canvi i la reciprocitat.

Per últim, destacar que la construcció del concepte intercultural s'ha produït des de diferents contextos. Per tant, segons Giménez i Malgesini (2000) per poder analitzar-lo serà imprescindible conèixer el context específic des d'on aquest concepte s'utilitza i sobretot a quin context s'aplica. Podríem dir que el concepte intercultural es construeix i s'utilitza, al menys, des de quatre camps del pensament social: (a) l'educació, (b) la comunicació, (c) la mediació i (d) la interculturalitat entesa com un projecte sociopolític.

L'àmplia varietat d'alumnes, estils i ritmes d'aprenentatge, diferents nivells d'interessos i motivacions han posat de manifest la necessitat de representar l'escola tant des d'aspectes organitzatius com curriculars. Assumir esta varietat requereix entendre que està ocorrent al nostre entorn social a nivell macro i micro. Per això, en la mesura en que es pren consciència de que les societats son multiculturals i desiguals, els sistemes educatius no poden romandre tancats en perspectives monoculturals que no tenen sentit en el context del que constitueix una característica de les nostres societats, la diversitat cultural. (Rodríguez, 2004)

Un centre educatiu intercultural, inclusiu, és aquell que té una visió nova de les relacions entre cultures i és capaç de modificar i fins i tot transformar l'estructura mateixa de l'organització i els mètodes de formació, les relacions entre els docents, els alumnes, les famílies però, sobretot, la perspectiva amb què miren els sabers i les disciplines (Escarbajal, 2014)

Palomero (2006) ens diu que en relació a l'educació estem davant un escenari amb problemes nous, que no es poden resoldre des de la improvisació o el voluntarisme, o amb una simple actitud positiva cap a la diversitat, sinó que exigeixen un compromís seriós per part de les institucions polítiques i socials. També, May, S. i Sleeter, C.E (2012) diu que és imprescindible que les administracions educatives promoguin la formació permanent de tots els professionals de l'educació en Pedagogia Intercultural, potenciant programes de formació en els seus propis centres, incentivant la participació en l'elaboració de projectes innovadors i ajustats a la realitat, en els quals s'impliqui, d'altra banda, tota la comunitat educativa.

Aguado (2005) diu que l'educació intercultural és aquella que proposa una pràctica educativa que situï les diferències culturals dels individus i els grups com a focus de la reflexió i la indagació en educació. L'educació intercultural es proposa donar resposta a la diversitat cultural pròpia de les societats democràtiques desenvolupades des de premisses que representen i valoren el pluralisme cultural com alguna cosa consubstancial a les societats actuals i que es contempla com una dimensió al llarg de la qual es situen cada una de les propostes formulades per donar resposta a la diversitat de persones i grups. Afirmar l'autor que, la interculturalitat en educació sorgeix com etapa final d'un procés d'acceptació i valoració de les variables culturals, més enllà de les alternatives compensatòries i molt vinculades a

formulacions educatives afins: educació global, educació inclusiva, educació antiracista i educació multicultural.

En la mateixa línia i seguint amb la interculturalitat, Aguado (2009) comenta que l'adjectiu interculturalitat sembla la denominació més comprensiva i coherent amb les corrents pedagògiques que accentuen la interacció, la comunicació, la negociació i l'enriquiment entre formes culturals diverses. D'aquesta manera descriu la pedagogia intercultural com la reflexió sobre l'educació entesa com elaboració cultural i basada en la valoració de la diversitat cultural que promou pràctiques educatives dirigides a tots i cadascun dels membres de la societat en el seu conjunt.

Es pot afirmar, per tant, que la potencialitat d'implementar una educació intercultural i inclusiva ha passat de ser un propòsit de determinats països i sistemes educatius, a convertir-se en un objectiu absolutament clau de l'agenda política mundial (Peñalva i Leiva, 2019).

En relació a l'educació inclusiva, Casanova (2011) considera que a més d'implicar la implementació d'un currículum democràtic, obert i flexible i una organització escolar que ho permeti i potenciï, ha d'aconseguir que la comunitat col·labori activament en el centre educatiu perquè aquest es converteixi en una veritable comunitat d'aprenentatge, en la qual tots participin i aportin la seva riquesa individual i grupal.

Per altra banda, Gallego, Rodríguez i Lago, (2012) exposen que el currículum intercultural, si de debò pretén ser inclusiu, ha de ser per a tots, no sols per als estrangers o immigrants, per la qual cosa, quan parlem de Plans o Projectes educatius interculturals parlem també d'una comunitat escolar col·laboradora, de cultura escolar inclusiva i de pràctiques a les aules i fora d'elles. Tot això implica construir un currículum que contribueixi al creixement mutu, eviti respostes segregadores i centrades en el dèficit, per a garantir la igualtat, la qualitat i la cohesió social. Però la resposta ètica no vol dir assumir un llistat de valors que tots hagin de respectar, sinó una construcció de normes, estils de comportament i, per descomptat valors, basats en el respecte de tots els alumnes.

Escarbajal (2014) comenta que, l'aproximació intercultural no hauria de traduir-se en intervencions de tipus "sumatiu" (en les classes programades per endavant s'afegeixen continguts inherents als alumnes fills d'immigrants presents a l'aula), ni tan sols solament en la realització d'accions puntuals a mode de festes o reivindicacions. Tampoc es tracta d'elaborar un model didàctic específic intercultural, sinó que cal incloure la perspectiva intercultural en cada disciplina impartida i en cada activitat. Més encara, es tracta que els propis centres educatius siguin realment interculturals en tots els sentits, implicant naturalment a tota la comunitat

Des de la perspectiva de la inclusió dels alumnes estrangers, l'educació intercultural garanteix la igualtat d'oportunitats formatives. Aquest ha de ser el primer objectiu, irrenunciable, d'una institució educativa democràtica. Però poc pot fer un centre educatiu per a

aconseguir-lo si les polítiques socials i econòmiques no marxen pel mateix camí. (Escarbajal, 2014)

Soto (2006), fa les següents recomanacions per afrontar l'experiència i el treball intercultural a les aules, (a) considerar la diversitat cultural de totes i cada una de les persones implicades en el procés educatiu. Encara que aquesta consideració no significa conèixer tots els significats i les pràctiques culturals de les persones, sinó reconèixer que tots els comportaments humans que s'estableixen com tendències col·lectives, tenen un transfons lògic, un criteris reguladors als que no es té accés si no s'han compartit. (b) extremar la prudència davant les informacions sobre les cultures d'origen de l'alumnat i les seves famílies. (c) donar protagonisme a l'experiència concreta, particular e individual i repensar les perspectives abstractes, globals i col·lectives.

Arribats a aquest punt se'ns planteja, com podem recollir tot el que diuen els autors per portar-lo a la pràctica. En aquest cas Maila i Roque (2019) han elaborat el Pacte Nacional per la Interculturalitat en el que es recullen els tres grans eixos que s'han de tenir en compte a l'hora de treballar en clau intercultural a les aules. Aquest són la promoció de la igualtat, el coneixement i reconeixement de la diversitat i la necessitat de la interacció positiva dins de la comunitat educativa. A continuació desglossarem i explicarem aquests tres grans eixos en relació al que ens diuen Maila i Roque (2019).

En primer lloc, la promoció de la igualtat. És imperatiu entendre que l'enfocament intercultural se sustenta en el principi del respecte als drets fonamentals, la igualtat i l'equitat. Això implica que, per avançar en la construcció d'una societat intercultural, hi ha d'haver un context previ de respecte als drets humans, la democràcia i l'estat de dret.

En segon lloc, el coneixement i reconeixement de la diversitat, es tracta de posar en valor la diversitat i reconèixer-la en l'àmbit públic. En aquest sentit, és important desenvolupar un discurs respectuós amb la diversitat, que no es limiti a explicar-ne les bondats, sinó que expliqui els riscos de fractura social que acompanya negar els drets o limitar els deures.

En tercer lloc, es destaca la interacció positiva, suposa fomentar la participació i la interacció positiva entre tota la ciutadania, garantint l'accés a la participació, fomentant-la i respectant-ne, també, el caràcter voluntari. És un mecanisme efectiu que permet l'establiment de vincles entre les persones amb bagatges culturals diferents i la facilitació del diàleg intercultural sobre el qual la societat construeix la cultura pública comuna.

A part del document de Maila i Roque (2019), un altre gran model per parlar de bones pràctiques és la Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya de (Ballesteros, Canimas, Gómez, i Ibáñez, 2015), el qual recull els principis d'actuació que han de dur a terme els centres educatius. Aquest document il·lustra i ens posa exemples clars de com tractar alguns temes de sovint se'ns passen per alt o en semblen difícil d'abordar.

En aquest document han elaborat un apartat de recomanacions i bones pràctiques del tractament i la sensibilització del treball intercultural dins de l'aula. Aquest són els punts que posa en valor que cal treballar de manera activa a l'aula en clau intercultural: (a) festivitats i celebracions, (b) l'alimentació als menjadors escolars (c) la indumentària i els signes religiosos (d) el currículum educatiu i (e) el dol en el context educatiu.

Per centrar-nos en el terreny empíric, trobem experiències com les que els acosten Terrón-Caro i Cabano-Delgado (2015) les quals han treballat el tema de la interculturalitat a les aules amb alumnat marroquí a Andalusia. En el seu estudi es recull que les dificultats més grans que es troben aquest alumnats són en primer lloc, la barrera idiomàtica, en segon lloc la dificultat per fer amics i trobar un nou grup de referències i en tercer lloc la gran invisibilització de les seves costums. Les autores demostren a la seva recerca que aquelles escoles que tenen en compte la multiculturalitat de la seva comunitat educativa i que utilitzen la diversitat del centre per treballar a través de les pròpies experiències afavoreix a la integració, aquest treball el duen a terme a partir de celebracions cultural i treball de les diferents cultures que es troben al centre. Aquesta integració es fa possible gracies a que es facilita el coneixement dels diferents grups cultural i se'ls empodera, evitant el seu encapsulament en els estereotips de sempre.

Una altra evidència en el marc de treball a l'aula són les experiències amb alumnat d'ètnia gitana. A la Universitat d'Extremadura, Sánchez (2012), ha fet una recerca sobre el treball als centres educatius amb alumnat d'ètnia gitana i amb les famílies. El resultat de la seva recerca conclou que la base de l'èxit a la intervenció amb la població gitana és que aquesta, estigui basada en la normalització educativa i no es trobar la diferència per a treballar-la. També remarquen que, per a que es doni l'èxit educatiu s'ha de treballar en conjunt i crear espais socioeducatius on es treballi i es compensin els desavantatges que de vegades poden trobar-se per evitar possibles dificultats, riscos de desadaptació i exclusió social.

En relació al tipus d'atenció a la diversitat i a la multiculturalitat que ens trobem a les aules, ens agradaria destacar l'experiència de Sutachán (2015) on a través del seu article *Diversity and multiculturalism in school* comparteix la importància de la adaptació als diferents col·lectius que tenim a l'aula, posant en evidència que un model genèric per treballar a la gran diversitat que acostumem a acollir al centres educatius estarà destinat a fracassar. En experiència es destaca la importància de donar resposta a les necessitats reals que estan davant nostre i no a les que pensem que poden haver. D'aquesta manera, comparteixen la importància de la observació i de donar una resposta que correspongui amb la necessitat.

Per últim, ens agradaria destacar la importància del treball i la implementació de les metodologies amb enfocament intercultural, com evidencien Subandi, Fauzan, Afriyadi, i Ramli (2019) a la seva recerca anomenada *Implementation of Multicultural and Moderate Islamic Education at the Elementary Schools in Shaping the Nationalism*, és vital començar a

treballar la diversitat cultural des de les primeres etapes del desenvolupament. Al seu estudi, evidencien que és palpable la diferència en l'acceptació i gestió de la diversitat entre grups que han treballat des d'un enfocament intercultural des d'etapes precoces i els grups que no han pogut gaudir d'aquestes metodologies fins a cursos superiors, essent els grups que han gaudit de metodologies amb enfocament intercultural des de menor edats grups més preparats per acollir i acceptar la diversitat que es planteja a les aules.

Per tancar aquesta introducció a la nostra recerca, considerem necessari tractar el tema de la autoavaluació dels centres educatius. Per poder fer una revisió i millora de les metodologies que s'estan utilitzant als centre, és fonamental realitzar una autoavaluació i analitzar i reflexionar sobre allò que estan fent.

És necessari començar parlant de l'Index For Inclusion de Booth i Ainscow (2002) el qual promou una autoavaluació de la metodologia de treball de la diversitat educativa als centres a partir de la reflexió sobre la pròpia pràctica a partir d'un anàlisi en profunditat de la pràctica del propi centre educatiu. Aquesta eina té com a finalitat l'elaboració de plans de millora escolar i la implementació d'aspectes susceptibles de millora.

També en relació a l'autoavaluació tenim la recerca de Sales, Ferrández i Moliner (2012) Escuela intercultural inclusiva: estudio de caso sobre procesos de autoevaluación en el qual centren l'autoavaluació del centre en tres dimensions clau: Com som, com ens organitzem i com ensenyem i aprenem. A partir d'aquestes tres dimensions desenvolupen l'autoavaluació del centre fent un recull de totes aquelles activitats i accions que ja es fan per estructurar l'autoavaluació de la seva pràctica.

Per últim introduir un clar antecedent d'aquesta la nostra recerca, com és el manual Construyendo la escuela intercultural inclusiva desde el diagnóstico social participativo d'Aguirre, Sales, i Escobedo (2016). En aquest manual d'autoavaluació en matèria intercultural les autores després de fer una revisió bibliogràfica extensa proposen l'aprofundiment en dimensions com: (a) qui som i com ens veiem i ens veuen, (b) com ens organitzem i (c) com aprenem i ensenyem. Totes aquestes dimensions estan basades en matèria intercultural i fan una avaluació del treball dins l'aula i de la organització del centre.

Objectius

Objectiu general

1. Crear un instrument d'autoavaluació del treball i la gestió de la interculturalitat pels centres educatius.

Objectius específics

1. Posar a punt l'eina d'autoavaluació amb un judici d'experts.
2. Dissenyar una guia d'aplicació que acompanyi a l'eina per a què els professionals la puguin passar de forma autònoma.

Mètode

Per fer possible el desenvolupament i creació de la eina d'autoavaluació, creiem interessant començar presentant als participants. Els participants que constitueixen la nostra mostra tenen qualitat d'experts ja que, tal i com veureu més endavant una de les etapes de la creació de la nostra eina és sotmetre aquesta a un judici d'experts. Aquestes persones ens ha ajudat a validar i posar a punt l'eina d'autoavaluació la qual dona resposta a l'objectiu principal d'aquesta recerca: crear un instrument d'autoavaluació del treball i la gestió de la interculturalitat pels centres educatius, tal com introduïm al punt anterior.

D'aquesta manera, aquest judici d'experts ha estat constituït per set professionals de l'educació i/o experts en interculturalitat que no tenen perquè ser docents.

En primer lloc, una filòloga tutora d'aula d'acollida i coordinadora LIC d'un institut públic de l'Hospitalet de Llobregat. Ella té una experiència de més de 15 anys en el treball de la llengua catalana i castellana amb població nouvinguda. Un orientador educatiu, és psicòleg i responsable de l'assessorament psicopedagògic de l'etapa de secundària en un centre concertat de caràcter religiós, amb un índex molt baix de població nouvinguda. Un antropòleg i educador social que actualment no treballa en cap centre educatiu però, treballa en entitat social on es treballa l'acollida sociolingüística i sociolaboral de persones que acaben d'arribar a territori, un teòleg i pedagog expert en interculturalitat i interreligiositat que va ser director d'un centre educatiu a l'Argentina durant un període de 10 anys i que actualment treballa a Sant Juan de Déu fent acompanyament espiritual a les famílies que acaben de perdre als seus fills o es troben en situacions difícils i per últim a tres assessors LIC que treballen als Serveis Educatius de l'Hospitalet de Llobregat dos dels quals són també referents dels Plans Educatius d'Entorn dels barris de Santa Eulàlia i Florida – Les Planes dels municipi d'Hospitalet de Llobregat.

Tal i com hem anat comentant al llarg de l'article, la finalitat d'aquesta recerca és l'elaboració d'una eina d'autoavaluació per poder posar a l'abast dels centres educatius.

Aquesta és una eina en línia dirigida a l'etapa de secundària, la qual està pensada per ser aplicada per l'equip LIC dels centres educatius i en cas de no tenir-ne per una comissió experta designada per la mateixa escola, té la finalitat de fer reflexionar al centre educatiu sobre la seva pràctica a partir de fer un recull o fotografia del que estan fent actualment al centre educatiu en clau intercultural, el qüestionari definitiu en format PDF el podreu trobar a l'annex 3 juntament amb l'enllaç per poder accedir al qüestionari en línia, en aquesta cas el qüestionari definitiu.

És una eina pensada per a què els centres educatius tinguin llibertat i autonomia per poder-la passar sols, en un període no superior a un matí, per la qual cosa va acompanyada d'una guia d'aplicació. Aquesta guia explicada detalladament què trobaran a cada una de les

parts, quins ítems recullen aquestes parts i quina és la seva finalitat dins de l'eina d'autoavaluació. Aquesta guia d'aplicació la podreu trobar a l'annex 4 d'aquesta mateixa document.

A continuació us presentarem el procediment de l'elaboració de l'eina en dues etapes ben diferenciades per garantir que l'explicació sigui clara. Cada etapa recollirà a la seva vegada de diferents fases.

Etapa 1, la primera etapa recull els passos o fases que vam seguir fins a arribar a la primera versió de l'eina, és a dir, abans de ser validada pels experts, com em introduït anteriorment. D'aquesta manera la primera etapa consta de a fases: fase a) revisió de la literatura, fase b) disseny inicial de l'instrument i fase c) elaboració del judici d'experts.

Fase a) Revisió de la literatura, extreure informació i per fer una aproximació de la situació actual a Catalunya sobre el tractament de la interculturalitat i les accions que s'estan duent a terme als centres educatius en aquest àmbit. En fer aquesta revisió bibliografia, també vam extreure informació sobre quin enfoc de treball s'està gestant en aquest últims anys per treballar la interculturalitat, donar resposta i respondre a les necessitats que se'ns estan plantejant en els darrers anys a causa del canvi de demografia.

Fase b) Disseny inicial de l'instrument, va ser el disseny de la versió 1 de l'instrument. Amb la premissa que fos un instrument accessible pels centres educatius, vam pensar que la millor opció era que l'eina d'autoavaluació tingués forma de qüestionari en línia.

A la primera versió, el qüestionari tenia cinc parts i recollien 47 preguntes en total, les parts eren:

a) informació prèvia sobre el centre educatiu.

a.i) organització del centre educatiu.

b) àmbit d'actuacions per a la igualtat.

c) àmbit d'actuacions per al coneixement, el reconeixement i l'aprofitament de la diversitat.

d) àmbit de les actuacions per al foment de la interacció positiva.

Les dues primeres parts, a) i a.i) tenen aquesta nomenclatura, ja que estaven destinades a obtenir informació general sobre el funcionament del centre i sobre la seva organització i treball en equip mentre que les 3 parts restants, b), c) i d) estan dedicades estretament a l'avaluació de les accions relacionades amb interculturalitat al centre. Per realitzar aquesta part vam consultar diferents manuals i documents d'autoavaluació, entre ells el document de Escola intercultural inclusiva: estudio sobre el proceso de autoevaluación de Sales, Ferrández i Moliner (2012), aquest document juntament amb Guia para la Inclusión Educativa: Desarrollando el Aprendizaje y la Participación en las Escuelas de Booth (2014), The intercultural pedagogical development in an international cooperation project de May (2018) i l'Index for inclusion de Booth i Ainscow (2002) ens van ajudar a estructurar els apartats i a gestionar de quina manera

repartíem i presentàvem la informació per a que fos útil per extreure resultats i estigués organitzada de forma clara.

Cada part del qüestionari estava acompanyada per una explicació sobre com serien les preguntes que es trobarien, és a dir, quins eren els ítems i també d'una breu introducció i definició dels conceptes claus de cada part en concret. Veurem com després de la revisió dels experts via judici d'experts aquesta estructura queda lleugerament modificada.

Fase c) Elaboració del judici d'experts, una vegada l'instrument estava creat, i per tal de millorar la versió 1 del nostre instrument, vam decidir validar aquesta l'eina amb l'ajuda d'un judici d'experts en matèria intercultural i/o educativa, el qual us hem presentat anteriorment.

Per dur a terme la validació de la primera versió de la nostra eina, vam haver de crear un formulari paral·lel per a que els experts seleccionats ens ajudessin a posar l'eina a punt. Aquest qüestionari es va dur a terme de manera telemàtica, utilitzant l'eina GoogleForms. D'aquesta manera va ser més senzill recollir les respostes i les estadístiques de les seves aportacions.

Per la realització del judici d'experts els professionals havien d'avaluar cada ítem de manera individual i posteriorment cada part de manera general amb següents quatre criteris: suficiència, claredat, coherència: i rellevància.

Cada criteri es va valorar amb una escala Likert d'acord amb 4 nivells, 1) l'ítem no compleix amb el criteri, 2) nivell baix de compliment, 3) nivell moderat de compliment, 4) nivell alt de compliment.

Aquesta valoració en format escala Likert estava acompanyada d'un espai per fer aportacions i comentaris individuals per a cada ítem, un altre al final de cada apartat i finalment un espai per fer comentaris en relació al qüestionari en general. Trobareu la versió a PDF del judici d'experts a l'Annex 2 acompanyat de l'enllaç que dona pas al qüestionari en línia.

Per garantir que aquest judici d'experts fos eficient, vam redactar unes instruccions d'aplicació, les quals es troben a l'Annex 1. A les instruccions s'explicita que les aportacions que facin siguin tant de contingut com de forma ja que la intenció és que es faci una revisió completa de tot el que és l'eina en si. Per dur a terme tota l'elaboració d'aquest judici d'experts van revisar el manual Validez de contenido por juicio de expertos: propuesta de una herramienta virtual de Galicia Alarcón, Balderrama Trapaga, & Edel Navarro (2017).

Etape 2, la segona etapa és la que dona lloc a la versió 2 de l'eina o versió definitiva, aquesta es troba compresa entre la revisió i les aportacions que van fer els experts fins a l'elaboració final tant de l'eina d'autoavaluació com del manual. Com hem introduït anteriorment aquesta segona etapa també consta de diferents fases: fase a) disseny de la versió 2 de l'eina i fase b) elaboració de la guia d'aplicació.

Fase a) Disseny de la versió 2 de l'eina. Una vegada els experts van dur a terme el judici, es van recollir totes les seves aportacions i comentaris per poder redissenyar l'eina i aconseguir la versió 2 o versió definitiva. D'aquesta manera, la versió 2 del qüestionari consta de cinc parts i 42 preguntes:

a.I) informació prèvia sobre el centre educatiu

a.II) organització del centre educatiu.

b) àmbit d'actuacions per a la igualtat.

c) àmbit d'actuacions per al coneixement, el reconeixement i l'aprofitament de la diversitat cultural i religiosa.

d) àmbit de les actuacions per al foment de la interacció positiva.

A partir de les seves aportacions es van realitzar modificacions tant en l'organització dels apartats i les preguntes com en la seva redacció amb la finalitat que les qüestions fossin esclaridores per als professionals que en un futur haguessin d'utilitzar l'eina al seu centre educatiu. Ens agradaria destacar les aportacions dels experts van ser molt profitoses i van enriquir la nostra eina d'una manera incalculable. A l'apartat de resultats podreu trobar una comparació entre la versió 1 i 2 de l'eina. De la mateixa manera a l'annex 3 podeu trobar en format PDF la versió definitiva del qüestionari i l'enllaç per accedir a la versió en línia.

Fase b) L'última fase del mètode va ser l'elaboració de la guia d'aplicació de l'eina d'autoavaluació. Com hem introduït anteriorment, aquesta eina va acompanyada d'una guia d'aplicació docent, d'aquesta manera, una vegada validat el qüestionari, es va redactar per a què acompanyés a l'eina d'autoavaluació una guia d'aplicació amb la finalitat que les persones que en facin ús d'ella poguessin entendre quines parts de la seva pràctica estan avaluant, perquè i quina informació dona cadascuna d'elles.

Aquesta guia contextualitza cada part i explica els ítems que recull i esclareix. La intenció és que una vegada realitzat el qüestionari ells puguin obtenir, amb l'acompanyament d'un expert, una imatge clara del tipus de pràctica que estan realitzant al seu dia a dia als centres. Trobareu la guia d'aplicació a l'annex 4.

Com hem comentat anteriorment, el qüestionari és en línia, el que vol dir que els centres educatius tindran total autonomia per realitzar-lo. La finalitat d'aquest, reiterem que és la de fer reflexionar al centres sobre la seva pràctica educativa, a partir de la revisió del que ja es fa. A la part final de la guia, el professionals trobaran possibles orientacions una vegada passada d'eina d'autoavaluació.

De moment, l'eina està enfocada per treballar-se a la etapa de l'educació secundària. Tot i que en un futur és possible que pugui també aplicar-se als centres de primària ja que els eixos de treballs són comuns a totes les etapes de l'educació formal.

Resultats

En primer lloc, els equips que realitzen el qüestionari en línia es troben una introducció de l'eina en la qual es dona informació de quantes preguntes hi ha en total, quines són les parts del qüestionari, quantes preguntes les formen i qui l'ha de realitzar, també hi ha un avís sobre la durada del qüestionari ja que és un qüestionari extens i la seva realització requereix més de 10 minuts.

Una vegada presentada i explicada l'eina d'autoavaluació en línia, els professionals troben amb les cinc parts de manera consecutiva, és a dir, cada cop que acaben de contestar una passen directament a la segona, d'aquesta manera, el qüestionari marca l'ordre de respostes que han de seguir, a continuació adjuntarem quines i com van ser presentades aquestes cinc parts, a partir de les quals es duu a terme l'autoavaluació.

Com ha quedat recollit a l'apartat de metodologia, l'eina d'autoavaluació, en aquest cas el nostre qüestionari, va tenir una primera versió creada a partir de la revisió bibliogràfica i una segona versió, en aquest cas la definitiva, elaborada a partir de la millora de la versió 1 a partir dels comentaris i suggeriments que han fet els set experts que van fer de jutges per l'eina en si. D'aquesta manera, el resultat ha sigut un qüestionari en línia, format per 42 preguntes repartides en cinc parts les quals quedaran descrites a continuació.

Desglossarem les aportacions dels experts seguint les cinc parts del qüestionari amb la finalitat de transmetre com hem arribat a obtenir el qüestionari definitiu.

A les parts a.I) i a.II) a nivell qualitatiu els experts van fer aportacions molt homogènies, però feien especial referència a la forma de redacció i comentaven la necessitat d'ajustar el discurs del qüestionari a una terminologia més propera a la que fan servir als centres educatius. Es van suprimir algunes de les preguntes de la part a.I).

A la part b) àmbit d'actuacions per a la igualtat, no vam suprimir cap de les preguntes, però si vam fer cas als suggeriments dels experts ja que en alguns casos vam separar alguns ítems, ja que contenien més d'una pregunta a l'hora i vam fer modificacions en la redacció de les preguntes amb l'objectiu de que fossin més entenedores.

A la part c) àmbit d'actuacions per al coneixement, el reconeixement i l'aprofitament de la diversitat, els jutges van expressar que la redacció de moltes de les preguntes era poc entenedora, d'aquesta manera va ser el bloc on va haver més modificacions. Vam eliminar alguns dels ítems, ja que els jutges indicaven poca rellevància estant en menys del 60% d'acord. Es revisar de forma més intensiva la redacció de les preguntes. També van posar especial èmfasi en que la part c) parla en especial de la diversitat cultural i religiosa i no de diversitat en general, per la qual cosa el títol d'aquest grup d'ítems també va ser modificat.

Finalment, a la part d) van comentar de manera reiterada que les preguntes dedicades a les famílies estaven centrades a un tipus de família molt concret (famílies no lletrades) que no corresponia amb la realitat als centres. A partir d'aquestes aportacions, la redacció de les

preguntes de l'apartat famílies va canviar per incloure a una major part de la població de famílies del centre educatiu.

A continuació, us presentarem a través d'una gran taula, una comparativa de les dues versions de l'eina per a que sigui més senzill i visual veure quines modificacions es van fer.

Taula 1. Comparativa de les versions 1 i 2 De l'eina d'autoavaluació

<i>Versió 1</i>	<i>Versió 2</i>
<u>Grup d'ítems A.) informació prèvia sobre el centre educatiu</u>	<u>Grup d'ítems A.I) informació prèvia sobre el centre educatiu</u>
A1 - Nom del centre educatiu	A.I 1 - Nom del centre educatiu:
A2 - Quants d'alumnes que acull el vostre centre?	A.I 2 – Quants/es d'alumnes té el vostre centre a l'etapa de l'ESO?
A3 - Quin és el percentatge de població migrada que acull el vostre centre?	A.I 3 - Quants/es alumnes nouvingut/des (alumnes nascuts a l'estranger i incorporats al sistema educatiu català de forma tardana (en els últims 2-3 anys)) té el vostre centre?
A4 - Aproximadament, quants alumnes acolliu al centre anualment en qualitat de matrícula viva?	A.I 4 – Quantes nacionalitats conviuen al vostre centre?
A5 – Quantes nacionalitats conviuen al vostre centre?	
A6 - En cas afirmatiu, quines són?	
A7 - Sou un centre de caràcter religiós?	
A8 - En cas afirmatiu, quina corrent religiosa segueix el vostre centre?	
<u>Grup d'ítems A.I) Organització del centre educatiu</u>	<u>Grup d'ítems A.II) Organització del centre educatiu</u>
A.I 1 – El projecte educatiu de centre i els documents oficials recullen clarament la voluntat intercultural inclusiva del centre?	A.II 1 – El projecte educatiu de centre i els documents de centre expliciten la voluntat intercultural inclusiva del centre?
A.I 2 – Es proporciona a tota la comunitat l'oportunitat equitativa d'influir a les decisions, pràctiques i polítiques del centre?	A.II 2 – Es proporciona a tota la comunitat educativa l'oportunitat equitativa d'influir a les decisions, pràctiques i polítiques del centre?
A.I 3 – Es potencien les xarxes de suport entre els professionals del centre i els suports sociocomunitaris (famílies, entitats socials...)?	A.II 3 – Es potencien les xarxes de suport entre els professionals del centre i els suports sociocomunitaris (famílies, entitats socials...)?
A.I 4 – S'estableix un espai i un temps comú per planificar accions i pel suport i l'assessorament als docents?	A.II 4 – S'estableix un espai i un temps comú per planificar accions?
A.I 5 – Es té consciència que no totes les persones utilitzen els mateixos patrons comunicatius, es coneixen els aspectes que dificulten la comunicació i es sap com millorar-la?	A.II 5 – S'estableix un espai i un temps pel suport i l'assessorament als docents?
A.I 6 - El professorat i els membres de la comunitat es responsabilitzen d'avaluar les seves pròpies necessitats d'aprenentatge?	A.II 6 – Els alumnes utilitzen diferents patrons comunicatius. Es coneixen els aspectes que dificulten la comunicació i es sap com millorar-la?

A.II 7 - El professorat manifesta la necessitat i importància de rebre formació en educació intercultural per millorar la seva pràctica docent?

Grup d'ítems B) Àmbit d'actuacions per a la igualtat

B1 - Disposeu d'aula d'acollida al vostre centre?

B2 - En cas afirmatiu, quants alumnes acolliu a l'aula d'acollida?

B3 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars que garanteixen la igualtat d'oportunitats del vostre alumnat pel fet de procedir d'una altra cultura, país o religió? (exemple: aules de reforç de la llengua catalana, reforç escolar, grups diversificats, etc.).

B4 - En cas afirmatiu, especifiqueu quines són:

B5 - Els cos docent del centre on treballem té formació específica en interculturalitat i/o dol migratori?

B6 - En cas afirmatiu, especifiqueu el tipus de formació:

B7 - Compteu amb programes de formació i prevenció de la discriminació per raons culturals i religioses pel cos docent del vostre centre?

B8 - El vostre currículum escolar té en compte la perspectiva intercultural? (el coneixement de la història i la memòria, la cultura, les creences i les llengües dels grups minoritaris de manera integrada).

B9 - S'utilitzen una varietat d'estratègies d'avaluació que permetin a tot l'alumnat mostrar les seves habilitats i guiar el seu procés d'aprenentatge?

B10 - Es planifica l'aprenentatge de conceptes, procediments i actituds conjuntament en forma de competències?

Grup d'ítems B) Àmbit d'actuacions per a la igualtat

B1 - El vostre centre disposa d'aula d'acollida?

B2 - En cas afirmatiu, quin nombre d'alumnes té el vostre centre a l'aula d'acollida en aquests moments?

B3 - En relació a l'origen cultural de l'alumnat i el seu procés migratori, quines activitats escolars o extraescolars ofereix per a promoure la igualtat d'oportunitats del vostre alumnat? (exemple: aules de reforç de la llengua catalana, reforç escolar, grups diversificats, etc.).

B4 - El cos docent del centre educatiu té formació específica en interculturalitat i/o dol migratori?

B5 - En cas afirmatiu, especifiqueu el tipus de formació:

B6 - Compteu amb programes de formació i prevenció de la discriminació per raons culturals i religioses pel cos docent del vostre centre?

B7 - Dissenyeu activitats curriculars que tinguin en consideració la perspectiva intercultural i defugim l'etnocentrisme? (el coneixement de la història i la memòria, la cultura, les creences i les llengües dels grups minoritaris de manera integrada).

B8 - S'utilitzen una varietat de procediments i instruments d'avaluació que permetin a tot l'alumnat mostrar les seves habilitats i guiar el seu procés d'aprenentatge?

B9 - En cas afirmatiu, especifiqueu quines són aquestes estratègies.

B10 - En relació als recursos específics d'acompanyament a l'alumnat nouvingut es treballen suports lingüístics i socials en la transició de l'aula d'acollida a l'aula ordinària? (Especificar quins i amb quina metodologia).

B11 - Coneix i té en compte els diferents patrons comunicatius (to, temes, proximitat, tabús, gestos...)?

Grup d'ítems C) Àmbit d'actuacions per al coneixement, el reconeixement i l'aprofitament de la diversitat.

C1 - Coneixeu les festes i celebracions de les diferents cultures que acull el vostre centre? En cas afirmatiu, de quina manera treballau les festes?

C2 - Creieu que el treball i la celebració de les festes de tipus cultural i religiós és favorable per promoure la interculturalitat del centre?

C3 - Té el vostre centre menjador escolar?

C4 - En cas de tenir menjador escolar, en quina mesura es tenen en compte en el menjador escolar les característiques culturals dels alumnes que ateneu? (períodes de dejuni, prescripcions alimentaries establertes per tradicions religioses...)

C5 - Coneixeu les prescripcions alimentaries establertes per la religió dels alumnes que acolliu?

C6 - Existeix alguna restricció sobre la indumentària al vostre centre?

(exemple: no portar faldilla, no portar roba esportiva...)

C7 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina:

C8 - Marqueu quin dels següents termes coneixeu:

- Hijab
- Burca
- Nicab
- Xiala
- Quipà
- Kirpan

B11 - Disposen de mecanismes de supervisió de la tasca docent per poder preparar el professorat en èxit educatiu, altes expectatives per a tot l'alumnat i responsabilitat social de la tasca docent?

Grup d'ítems C) Àmbit d'actuacions per al coneixement, el reconeixement i l'aprofitament de la diversitat cultural i religiosa

C1 - Creieu que el treball i la celebració de totes les festes de tipus cultural i religiós dels diferents grups culturals que conviuen en el centre és favorable per promoure la interculturalitat del centre?

C2 - Celebreu alguna festivitat significativa per a les diferents comunitats culturals de l'alumnat del centre?

C3 - Coneixeu les prescripcions alimentaries establertes per la religió o cultura dels alumnes que acolliu?

C4 - En cas de tenir menjador escolar, com es tenen en compte en el menjador escolar les prescripcions alimentaries dels alumnes que ateneu? (períodes de dejuni, prescripcions alimentaries establertes per tradicions religioses...)

C5 - Existeix alguna normativa sobre la indumentària al vostre centre?

(exemple: no portar faldilla, no portar roba esportiva...)

C6 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina:

C7 - S'exigeix al vostre centre educatiu que tots i totes les alumnes portin la mateixa indumentària a l'hora de fer esport?

C8 - Us heu trobat en la situació d'haver hagut de resoldre algun conflicte relacionat amb la cultura a l'hora de fer alguna activitat esportiva? (ex: no voleu dutxar-se després de fer esport, no voler fer l'activitat de piscina, no voler posar-se la indumentària adequada per realitzar la pràctica esportiva...).

C9 - S'exigeix al vostre centre educatiu que tots i totes alumnes portin la mateixa indumentària a l'hora de fer esport?

C10 - Us heu trobat en la situació d'haver de resoldre algun conflicte relacionat amb la cultura a l'hora de fer alguna activitat esportiva? (ex: no voleu dutxar-se després de fer esport, no voler fer l'activitat de piscina, no voler posar-se la indumentària adequada per realitzar la pràctica esportiva...).

C11 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina va ser la situació i com la va resoldre:

C12 - Hi ha mostres de símbols religiosos als vostres centres?

C13 - En cas afirmatiu, especifiqueu a quines religions pertanyen:

C14 - Considereu que al vostre centre les activitats artístiques reflecteixen la diversitat cultural?(música, dansa, representacions teatrals, elaboració de projectes artístics...)

Grup d'ítems D) Àmbit de les actuacions per al foment de la interacció positiva

D1 - Utilitzeu algun tipus de metodologia de mentoria entre el vostre alumnat?

D2 - El vostre pla d'acció tutorial recull el treball d'alguns dels temes següents? Marca quins:

- Treball actiu per desfer prejudicis negatius i trencar tòpics i estereotips.
- Aprendre a viure en la diversitat reconeixent la igualtat de drets i en la cerca dels valors comuns en les tradicions religioses. Contribució d'aquestes en el desenvolupament de les societats democràtiques.
- Activitats per combatre l'analfabetisme simbòlic i religió que incapacita per a la comprensió de les obres culturals.
- Fomentar l'organització cooperativa i dialògica del centre per a la prevenció o resolució de conflictes de caire interreligió i intercultural.
- Accions per fomentar la diversitat en el cos d'educands de manera que s'habituin a conèixer en la pluralitat.

Cap dels temes anteriors.

C9 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina va ser la situació i com la va resoldre:

C10 - Hi ha mostres de símbols religiosos al vostre centre?

C11 - En cas afirmatiu, especifiqueu a quines religions pertanyen:

C12 - Considereu que al vostre centre les activitats artístiques reflecteixen la diversitat cultural?(música, dansa, representacions teatrals, elaboració de projectes artístics...)

Grup d'ítems D) Àmbit de les actuacions per al foment de la interacció positiva

D1 - Utilitzeu algun tipus de metodologia de mentoria entre el vostre alumnat?

D2 - En cas afirmatiu, especifiqueu quin tipus d'activitats o accions es duen a terme:

D3 - El criteri bàsic per crear grups classe i de treball és l'heterogeneïtat (gènere, llengua, capacitats, interessos, ritme)?

D4 - En cas afirmatiu, especifiqueu quin tipus d'activitats o accions es duen a terme:

D5 - Quines eines esteu utilitzant actualment per facilitar i potenciar la interacció entre alumnat – família – escola.

D6 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar en xarxa o conèixer a les famílies o de formació específica per eradicar l'analfabetisme entre familiars de l'alumnat?

D7 - En cas de no estar realitzant aquest tipus d'activitats, considereu interessant la opció d'incloure activitats per eradicar l'analfabetisme de les famílies que acolliu?

D8 - Creieu que coneixeu la realitat que estan vivint les famílies dels alumnes que acolliu al centre?

D9 - Considereu que el vostre centre és un punt de trobada o un referent socialitzador per a les famílies dels alumnes que acolliu?

D3 - El vostre pla d'acció tutorial recull el treball d'alguns dels temes següents? Marca quins:

- Treball actiu per desfer prejudicis negatius i trencar tòpics i estereotips.
- Aprendre a viure en la diversitat reconeixent la igualtat de drets i en la cerca dels valors comuns en les tradicions religioses. Contribució d'aquestes en el desenvolupament de les societats democràtiques.
- Activitats per combatre l'analfabetisme simbòlic i religions que incapacita per a la comprensió de les obres culturals.
- Fomentar l'organització cooperativa i dialògica del centre per a la prevenció o resolució de conflictes de caire interreligiós i intercultural.
- Accions per fomentar la diversitat en el cos d'educands de manera que s'habituin a conviure en la pluralitat.
- Cap dels temes anteriors.

D4 - El criteri bàsic per crear grups classe i de treball és l'heterogeneïtat (gènere, llengua, capacitats, interessos, ritme)?

D5 - Quines eines esteu utilitzant actualment per facilitar i potenciar la interacció entre alumnat – família – escola:

D6 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar en xarxa o conèixer a les famílies?

D7 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar la formació de les famílies de l'alumnat? (per exemple: eradicar l'analfabetisme de les famílies, activitats per aprendre la llengua catalana...):

D8 - En cas de no estar realitzant aquest tipus d'activitats, considereu interessant la opció d'incloure activitats per formar i/o conèixer a les famílies que acolliu?

D9 - Considereu que el vostre centre és un punt de trobada o un referent socialitzador per a les famílies dels alumnes que acolliu?

Famílies

Discussió i conclusions

Com s'expressa en apartats anteriors de l'article, l'objectiu general d'aquesta recerca ha sigut crear un instrument d'autoavaluació del treball i la gestió de la interculturalitat pels centres educatius.

Recuperant les dades que es poden veure a la introducció, el motor de la creació de l'eina és la necessitat marcada per la realitat que tenim al territori, ja que en els darrers deu anys la població migrant ha crescut exponencialment, tal i com mostren les dades extretes de l'Institut Català d'estadística del 2019 o el padró municipal d'habitats de l'ajuntament de Barcelona, també al 2019, informació referenciada a l'apartat introducció. D'aquesta manera, el motor de l'elaboració de la nostra eina està sustentat per una necessitat que no només trobem al carrer sinó, que es veu reflectida a les nostres aules.

Per crear el nostre qüestionari d'autoavaluació ha sigut indispensable no perdre de vista les referències i les pautes que ens donaven els autors i la bibliografia, per a nosaltres ha sigut clau, en primer lloc, aprofundir en què és la interculturalitat i què la diferència del multiculturalisme o el pluralisme cultural, una vegada vam tenir clar la diferència entre conceptes vam valorar el testimoni dels autors.

Una vegada teníem delimitat en base a quins fonament construiríem la nostra eina d'avaluació de la pràctica intercultural pels centres educatius havíem de delimitar què volíem aconseguir amb l'eina, és a dir, els nostres objectius específics, que van ser dos, (a) posar a punt l'eina d'autoavaluació amb un judici d'experts i (b) dissenyar una guia d'aplicació que acompanyi a l'eina per a què els professionals la puguin passar de forma autònoma.

En relació al primer objectiu específic, posar a punt l'eina d'autoavaluació amb un judici en primer lloc vam haver de revisar bibliografia que parlés sobre la creació del judici d'experts, destaquem a proposta de Galicia Alarcón et al. (2017).

En relació al resultat del nostre judici d'experts val a dir que la potencialitat del nostre judici d'experts ha sigut el format. Vam dissenyar i crear una eina en línia, en realitzar-lo en GoogleForms, en primer lloc donava espai indefinit als nostres experts per escriure i comentar allò que necessitaven, en segon lloc garantia la seva accessibilitat ja que l'avaluació de cada ítem quedava molt simplificada al quedar recollida en una taula de validació senzilla que s'emplenava amb tan sols un clic. Per últim, permetia recollir les estadístiques de les aportacions i suggeriments de la nostra mostra cosa que va agilitzar molt el procés de correcció i posada a punt de l'eina d'autoavaluació.

D'aquesta manera la utilització de l'eina de validació judici d'experts ens va permetre posar a punt la nostra eina d'autoavaluació recollint els testimonis, correccions i les millores de set experts en la matèria sense haver de fer llargues entrevistes i sense necessitat de l'acte presencial de correcció de l'eina. Tot aquest procés va fer possible passar de la versió 1 a la

versió 2, a punt per poder dur a terme una futura prova pilot de la que parlarem més endavant quan tractem la prospectiva de la recerca.

En relació al segon objectiu específic dissenyar una guia d'aplicació que acompanyi a l'eina per a que els professionals la puguin passar de forma autònoma, aquest objectiu és imprescindible que a que l'objectiu general és compleixi. La nostra proposta, com sabeu, és una eina autoavaluativa i per a que aquesta s'apliqui de manera eficient ha d'estar recolzada per una guia d'aplicació que resolgui els dubtes que puguin anar sorgint i que acompanyi a l'equip que aplica l'eina. Per la redacció d'aquesta guia, també ens vam servir d'altres guies d'aplicació ja creades, en especial vam utilitzar dues per pautar i ajudar-nos a construir la nostra, aquestes van ser la Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives de Duran, Giné i Marchesi (2010) en la qual hem inspirat en la seva major part la nostra guia donada la claredat i eficiència d'aquesta i la guia de Cano (2005) Com millorar les competències dels docents: Guia per a l'autoavaluació i desenvolupament de les competències professionals.

L'excepcionalitat de la nostra guia a diferència de les altres és que el seu disseny no només fa un recull dels ítems sinó que vam crear una guia amb diferents apartats els quals contextualitzaven els conceptes avaluats i a l'hora fonamentava teòricament allò que estava avaluant cada apartat. A diferència de les consultades, la nostra guia no posa una puntuació a cada resposta, ja que la intencionalitat de la nostra eina és promoure la reflexió i el debat dintre del l'equip avaluador i posteriorment del claustre. Per la qual cosa, l'eina fa acompanyament, però a diferència de les consultades no limita les preguntes ni les estandarditza.

Una vegada presentats els objectius específics ens centrarem en el compliment i la discussió de l'objectiu general, crear un instrument d'autoavaluació del treball i la gestió de la interculturalitat pels centres educatius. Ens agradaria destacar que manuals com *The intercultural pedagogical development in an international cooperation project* de May (2018) i *Index for inclusion* de Booth i Ainscow (2002) ens van ajudar a estructurar els apartats i a gestionar de quina manera repartíem i presentàvem la informació per a que fos útil per extreure resultats i estigués organitzada i fos clara per als docents que realitzessin l'autoavaluació dels seus centres.

Però, ens agradaria ressaltar quatre àrees de la nostra eina per posar èmfasi en allò que la fa diferenciar-se de les altres. En primer lloc, tal i com queda recollit a la introducció vam consultar el manual *Construyendo la escuela intercultural inclusiva desde el diagnóstico social participativo* d'Aguirre, Sales, i Escobedo (2016) com un clar antecedent d'aquesta la nostra recerca. En aquest manual d'autoavaluació en matèria intercultural les autores després de fer una revisió bibliogràfica extensa proposen l'aprofundiment en dimensions com: (a) qui som i com ens veiem i ens veuen, (b) com ens organitzem i (c) com aprenem i ensenyem.

A diferència de la nostra eina, l'eina d'autoavaluació citada anteriorment, no només es centra en el treball dins l'aula i de l'organització del centre, sinó que té un apartat dedicat a la interacció amb la família i també amb la comunitat educativa que envolta el centre.

A l'hora de realitzar revisió bibliogràfica i tot i que diferents recerques, com el PNI (2019) ressalten la importància del treball més enllà de l'aula veiem que altres eines d'autoavaluació obvien aquesta part, en canvi la nostra eina recull aquesta interacció i l'avalua.

Creiem que la innovació que aportem és la gran varietat d'àrees que queden recollides a la nostra eina, ja que van des de l'organització del centre fins al treball i la interacció amb les famílies passant per l'enfocament del currículum. Sabem que el currículum no es pot modificar a gust de cada centre educatiu, però l'enfocament amb el que és treballa i això ha de quedar avaluat.

Una altra de les àrees a destacar és el format, de la mateixa manera que el judici d'experts, la nostra eina és el línia, fet que fa que el pas d'aquesta pugui ser totalment autònom, sense necessitat de material extra, cap maleta o cap persona física acompanyant-la. A diferència d'altres metodologies d'autoavaluació la informació queda recollida en línia i la seva accessibilitat és molt alta, ja que només necessiten accés a internet per poder-la dur a terme.

Ens agradaria destacar de nou, la importància del judici d'experts, ja que fan que aquesta eina hagi sigut validada no només per la revisió bibliogràfica sinó per la experiència de persones expertes a la matèria.

Per últim, remarcar el protagonisme que es dona a la reflexió dels professionals que utilitzen aquesta eina. No és una eina que jutja o categoritza a l'escola, sinó que promou la reflexió posant en valor allò que ja es realitza a l'escola. Ajuda als docents a recollir i recordar totes les bones pràctiques que ja estan realitzant a la seva escola per poder seguir treballant i perfeccionant les seves estratègies des d'aquí, fent una anàlisi del que ja tenen i ajudant-los a descobrir de manera conjunta com podrien millorar, sense imposar ni obligar a realitzar millores que puguin quedar allunyades de la seva realitat o que ells mateixos no vegin necessàries. L'autoavaluació realitzada amb aquesta eina fa que les millores que es proposin sorgeixin de la seva pròpia necessitat i del debat intern.

A nivell de les limitacions, una de les limitacions que podria tenir la nostra eina és la falta d'equip LIC als centres educatius. Tots els centres públics de secundària tenen aquesta figura, però, això deixa fora als centres concertats o privats, que en moltes ocasions no tenen delimitada aquesta figura a causa del baix percentatge de població nouvinguda que reben al centre. D'aquesta manera, i encara que a la guia especifiqui que es pot formar un equip de treball que substitueixi a l'equip LIC, podria resultar una limitació.

Per altra banda i de manera obvia una gran limitació ha sigut la situació que estem vivint actualment, la qual ens ha fet impossible realitzar l'última fase de la posada a punt de l'eina, el pilotatge. Si hagués sigut possible, la investigació hagués tingut una prova pilot a un centre

educatiu per acabar de posar-la a punt, de fet teníem el centre escollit. Considerem interessant poder-la pilotar i acabar de posar-la a punt quan la situació es normalitzi.

També a nivell de prospectiva considerem interessant el tema de la formació docent. Un dels objectius de l'autoavaluació és la millora o la creació de noves accions dedicades a la interculturalitat, considerem que per a què això sigui realment possible i exitós s'hauria de fer un estudi de quina motivació tenen els docents i així, poder posar al seu abast formacions per complementar, millorar i donar eines a la tasca que ja estan realitzant per a què a partir de la formació i el coneixement sorgeixin noves idees i propostes de millora.

Per altra banda i a nivell de prospectiva del treball, pel moment és una eina pensada únicament per aplicar a l'educació secundària, però, com es veu a la introducció mentre abans es comenci el treball en perspectiva intercultural als centres educatiu, millor. Per la qual cosa en un futur i quan l'eina estigüés a punt es podria adaptar per realitzar autoavaluacions a educació infantil i primària.

Referències bibliogràfiques

- Aguado, T. (2005). La educación intercultural en la práctica escolar . Investigación en el ámbito español. *Revista de Educación*, 7(2005), 43-51. Recuperat de <http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/1948/b15162175.pdf?sequence=1>
- Aguirre, A., Sales, A., & Escobedo, P. (2016). *Construyendo La Escuela Intercultural Inclusiva Desde El Diagnóstico Social Participativo*. Universitat Jaume I de Castellón. Universitat Jaume I de Castellón.
- Añazco, D. (2019). La interculturalidad como nuevo objeto: Esbozo de un planteamiento transmoderno. *Ciencia e Interculturalidad*, 24(01), 106. Recuperat de <http://mendeley.csuc.cat/fitxers/f6b6158d22068e53f7e569208cf6a5ac>
- Ballesteros, N., Canimas, J., Gómez, J., & Ibáñez, E. (2015). Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya. Barcelona.
- Beltran, J. (2003). El nou valor de la diferència. *Interculturalitat: bases antropològiques, socials i polítiques*, 17-57.
- Booth, T. (2014). *Guía para la Inclusión Educativa : Desarrollando el Aprendizaje y la Participación en las Escuelas*.
- Booth, T., & Ainscow, M. (2002). Index for inclusion developing learning and participation in schools. *Centre for Studies on Inclusive education (CSIE)*.
- Cano, E. (2005). *Com millorar les competències dels docents : guia per a l'autoavaluació i el desenvolupament de les competències del professorat*. Barcelona : GRAÓ. Recuperat de [https://discovery.url.edu/iii/encore-blanq/record/C__Rb1218828__Scano com millorar les competències docents__Orightrresult__U__X2?lang=cat](https://discovery.url.edu/iii/encore-blanq/record/C__Rb1218828__Scano%20com%20millorar%20les%20compet%C3%Aancia%20docents__Orightrresult__U__X2?lang=cat)
- Casanova, M. A. (2011). Educación intercultural: de la política al aula. En E. Soriano, (Ed.), *El valor de la educación en un mundo globalizado* (pp. 93-135). Madrid: La Muralla.
- Dardañà Alsina, J. (2014). *La interculturalitat imaginada. L'exposició com estratègia de representació i de comunicació social de la diversitat cultural a la ciutat de barcelona, 1992/2011*. Universitat Pompeu Fabra.
- Duran, D., Giné, C., & Marchesi, Á. (2010). Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives. *Suports: revista catalana d'educació especial i atenció a la diversitat*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació.
- Escarbajal, A. (2014). La educación intercultural en los centros educativos. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 17(2). <https://doi.org/10.6018/reifop.17.2.197291>
- Galicia, L., Balderrama, J., & Edel Navarro, R. (2017). Validez de contenido por juicio de expertos: propuesta de una herramienta virtual. *Apertura: Revista de Innovación Educativa*, 9(2), 42-53. <https://doi.org/10.18381/ap.v9n2.993>

- Gallego, B., Rodríguez, H., y Lago, M. (2012). Buenas prácticas en educación intercultural inclusiva. En B. López y M. Tuts (Eds.), *Orientaciones para la práctica de la educación intercultural*.
- Gimenez, Carlos y Malgesini, Graciela. (2000) *Guia de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad*. p. 255. Los libros de la catarata, Madrid.
- Institut català d'estadística (2019) <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=anuals&n=10349>
- Maila, J., & Roque, M. A. (2019). Pacte Nacional per a la Interculturalitat: Document marc per al procés participatiu. *Els reptes de la interculturalidad a la Mediterrània, 1a*(Introducció), 9-23.
- May, R., i Leiva-Olivencia, J.-J. (2018). The intercultural pedagogical development in an international cooperation project. *Cuestiones Pedagógicas, 26*, 11-22.
- May, S. y Sleeter, C.E. (2012). *Critical Multiculturalism, Theory and praxis*. Londres: Routledge.
- Padró Municipal d'Habitants, Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona <https://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/tpob/pad/padro/a2019/nacio/na01.htm>
- Palomero, J. E. (2006). Formación inicial de los profesionales de la educación en pedagogía intercultural : una asignatura pendiente. El caso de Aragón. *Revista interuniversitaria de formación del profesorado, 20*(55), 207-230. Recuperat de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2234449>
- Peñalva, A., & Leiva, J. J. (2019). Metodologías cooperativas y colaborativas en la formación del profesorado para la interculturalidad. *Tendencias Pedagógicas, 33*, 37. <https://doi.org/10.15366/tp2019.33.003>
- Rodríguez, R. (2004). Atención a la diversidad cultural en la escuela. Propuestas de intervención socioeducativas. *Educación y futuro: revista de investigación aplicada y experiencias educativas, (10)*, 21-30.
- Sales, M., Ferrández, M., & Moliner, M. (2012). Escuela intercultural inclusiva: estudio de caso sobre procesos de autoevaluación. *Revista de educación, 153*-173.
- Sánchez, M. Á. (2012). Aprendizaje e Interculturalidad en las aulas: la escolarización y educación de la étnia gitana. *Universidad de Extremadura*.
- Soto, P. (2006). Docentes, sujetos culturales y mediadores interculturales. En *Hacia el aula intercultural. Experiencias y referentes* (p. 9-39). Recuperat de [discovery.url.edu/iii/encore-blanq/record/C__Rb1214827__Shacia el aula intercultural__Orightresult__U__X7?lang=cat](http://discovery.url.edu/iii/encore-blanq/record/C__Rb1214827__Shacia%20el%20aula%20intercultural__Orightresult__U__X7?lang=cat)
- Subandi, S., Fauzan, A., Afriyadi, M. M., & Ramli, M. (2019). Implementation of Multicultural and Moderate Islamic Education at the Elementary Schools in Shaping the Nationalism. *Tadris: Jurnal Keguruan dan Ilmu Tarbiyah, 4*(2), 247-255. <https://doi.org/10.24042/tadris.v4i2.5003>

- Sutachán, H. A. (2015). Diversity and multiculturalism in school. *Nomadas*, 43. Recuperat de http://nomadas.ucentral.edu.co/nomadas/pdf/nomadas_43/resena_proyecto_diversidad_e_interculturalidad.pdf
- Terrón-Caro, T., & Cabano-Delgado, V. (2015). Interculturalidad e inclusión del alumnado marroquí en educación primaria de Andalucía. *Educacao e Pesquisa*, 41(1), 101-117. <https://doi.org/10.1590/s1517-97022014111514>
- UNESCO. (2005). Convención sobre la protección y promoción de la diversidad de las expresiones culturales. Paris, Francia: UNESCO. Recuperat de: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001429/142919s.pdf>

Annexos

Annex 1

INSTRUCCIONS PER L'ELABORACIÓ DEL JUDICI D'EXPERTS DEL QÜESTIONARI: AUTOAVALUACIÓ SOBRE EL TRACTAMENT DE LA INTERCULTURALITAT ALS CENTRES EDUCATIUS

En primer lloc, agraïm la seva col·laboració com a expert per valorar aquesta eina. Com veurà al qüestionari, es tracta d'una eina d'autoavaluació analitzar quin treball estan fent els centres educatius actualment en clau intercultural. El motiu principal pel que està pensada aquesta eina, és posar a l'abast dels centres una eina per autoavaluar de la metodologia que estan utilitzant. La finalitat és que aquest recurs, en forma d'autoavaluació, serveixi per fer una fotografia o buidatge, de tota la tasca que ja esteu fent i així poder implementar plans de millora.

L'eina d'autoavaluació és un qüestionari format per 48 preguntes, les quals estan dividides en 5 apartats diferents, trobarà una contextualització i explicació de cadascun d'aquest apartats dintre del qüestionari.

Tant el qüestionari com el judici d'experts estan dissenyats en GoogleForms, per la qual cosa, trobarà l'enllaç que el portarà al lloc web al final del document.

Per fer l'avaluació de l'eina haurà d'omplir un test en forma d'escala Likert (el valors de les puntuacions estaran especificats dins del qüestionari) acompanyat d'un espai il·limitat per fer comentaris, per cadascuna dels ítems que s'avaluen. A part d'avaluar cadascuna dels ítems o preguntes de manera individual, haurà d'avaluar en general cadascuna de els 5 parts de la mateixa manera, complimentant el test en forma d'escala Likert acompanyat d'un espai per fer les observacions.

A l'hora d'avaluar l'eina d'autoavaluació li demanem que realitzi dos tipus d'avaluació:

1. Avaluació de les instruccions, si aquestes s'adeqüen al propòsit de l'instrument, si són clares i entenedores. Li demanem que en el cas de tenir alguna observació ens la faci arribar.

2. Avaluació del contingut del qüestionari, en aquest apartat demanem que si té algun suggeriment sobre el contingut dels indicadors, l'ordre o l'organització en la faci conèixer.

La realització del judici d'experts us portarà, probablement, més de 10 minuts.

Gràcies de nou per la vostra participació.

Accés al qüestionari en línia: <https://forms.gle/ovDKFGS3v5xQiLVY6>

Annex 2: Exemple del model del document del judici d'experts en format PDF

Judici d'experts: Educació i metodologia intercultural als centres educatius (això només ho veuen els experts)

Com a persona reconeguda en investigació educativa i/o experta en l'àmbit de la interculturalitat o la pràctica docent, sol·licitem la seva inestimable col·laboració en la valoració d'aquest instrument. Us convidem a col·laborar per formar part en el judici d'expert d'una eina pensada per l'autoreflexió dels centres educatius en relació al seu treball en clau intercultural.

Es tracta d'una eina d'autoavaluació analitzar quin treball estan fent els centres educatius actualment en clau intercultural. El motiu principal pel que està pensada aquesta eina, és posar a l'abast dels centres una eina per autoavaluar de la metodologia que estan utilitzant. La finalitat és que aquest recurs, en forma d'autoavaluació, serveixi per fer una fotografia o buidatge, de tota la tasca que ja esteu fent i així poder implementar plans de millora.

L'eina d'autoavaluació està dividida en cinc parts:

1. Presentació del centre educatiu: Està formada per preguntes generals per fer l'anàlisi de les característiques del centre en qüestió.
2. Organització del centre en relació al tractament de la interculturalitat: Projecte de centre, lideratge inclusiu, la cultura col·laborativa, espais per a la reflexió, la innovació, la comunicació i la mediació intercultural.
3. Àmbit d'actuacions per la igualtat: S'avalua si es garanteix la igualtat de tota la ciutadania. Parlem de posar a l'abast recursos tant per als alumnes com per a les seves famílies.
4. Àmbit d'actuacions per al coneixement, el reconeixement i l'aprofitament de la diversitat: S'avalua si dins del currículum i la pràctica educativa es tenen en compte aspectes com el tractament igualitari de les festes i celebracions, el coneixement i correcte tractament de prescripcions alimentaries o d'indumentària segons les característiques culturals dels nostres alumnes, el treball de les diferents religions i

símbols religiosos de manera que no ens centrem en una única religió majoritària sinó que es tingui en compta la diversitat que tenim davant i per últim l'enfocament del treball en relació a les expressions artístiques.

5. Àmbit de les actuacions per al foment de la interacció positiva dins de la comunitat educativa: S'avalua si des de el centre es facilita la creació de nous espais de trobada improbable com s'especifica al Pacte Nacional per a la interculturalitat. Les preguntes que trobareu tenen relació amb la utilització de l'eina de mentoria per fomentar aquest espais de trobada, si es té en compte la xarxa família - escola - territori a l'hora de treballar i si realment des de l'escola es té coneixement de la realitat que viuen les famílies a les que acullen i per últim quines accions es duen a terme a través del pla d'acció tutorial per fer possible aquesta interacció positiva.

Com veuran a continuació, es tracta d'un qüestionari d'escala Likert, adreçat a professionals de l'educació i/o el treball en clau intercultural amb l'objectiu de conèixer la seva percepció respecte una eina autoavaluativa per a els centres educatius per valorar, posteriorment, si aquest realment utilitzen una metodologia que tingui en compte la interculturalitat i la diversitat que tenen a les aules.

Per tal de valorar l'eina us preguem que valoreu cada ítem atenent als següents criteris:

SUFICIÈNCIA: els ítems que pertanyen a una mateixa dimensió són suficients per tal de mesurar-la.

CLAREDAT: els ítems es comprenen fàcilment, és a dir, la seva sintàctica i semàntica són adequades.

COHERÈNCIA: els ítems tenen relació lògica amb la dimensió o indicador que s'està mesurant.

RELLEVÀNCIA: els ítems són essencials o importants, és a dir, han de ser inclosos.

Cada criteri de l'escala Likert es valora d'acord amb 4 nivells:

1 = L'ítem NO COMPLEIX amb el criteri

2 = Nivell BAIX de compliment

3 = Nivell MODERAT de compliment

4 = Nivell ALT de compliment

El formulari està especialment dissenyat per a poder facilitar la validació. Hem inclòs un espai final per cada part per recollir qualsevol observació que vulgueu fer.

No heu de respondre, en cap cas, els ítems del qüestionari, tan sols a l'apartat de validació i observacions.

Moltes gràcies per la vostra col·laboració.

Accés al qüestionari original en línia: <https://forms.gle/ovDKFGS3v5xQiLVY6>

Benvolgut/da, sóc una estudiant del màster de Psicopedagogia que està cursant el màster de psicopedagogia i estic desenvolupant el meu Treball de Fi de Màster sobre “La importància de la mirada intercultural als centres educatius”. Aquest qüestionari té com a finalitat evidenciar quin treball estan fent els centres educatius actualment en clau intercultural. El motiu principal pel que està pensada aquesta eina, és posar a l’abast dels centres una eina per autoavaluar de la metodologia que estan utilitzant. La finalitat és que aquest recurs, en forma d’autoavaluació, serveixi per fer una fotografia o buidatge, de tota la tasca que ja esteu fent i així poder implementar plans de millora.

Educació i metodologia intercultural als centres educatius

Esteu apunt de començar a realitzar un qüestionari de 42 preguntes el qual té la funció d’avaluar el que es fa al centre vinculat amb la interculturalitat (pràctiques, activitats amb docents, famílies, alumnes...) en l’etapa de secundària (de 1r a 4t d’ESO únicament).

Recomanem que el qüestionari el realitzi l'equip de la comissió LIC del centre (Llengua, Interculturalitat i Cohesió social) i, en cas de no tenir-ne, recomanem que es faci de manera grupal, formant un petit comitè, decidiu vosaltres mateixos qui participarà i realitzarà el qüestionari.

En les pàgines següents trobareu preguntes que corresponen amb els cinc grans apartats en els quals avalua el qüestionari. Els dos primers recullen informació sobre el vostre centre i els tres restants preguntes en relació als àmbits d’actuació per promoure i treballar la interculturalitat.

1. INFORMACIÓ PRÈVIA SOBRE EL CENTRE EDUCATIU
2. ORGANITZACIÓ DEL CENTRE EDUCATIU
3. ÀMBIT D'ACTUACIONS PER A LA IGUALTAT
4. ÀMBIT D'ACTUACIONS PER AL CONEIXEMENT, EL RECONeixEMENT I L'APROFITAMENT DE LA DIVERSITAT
5. ÀMBIT DE LES ACTUACIONS PER AL FOMENT DE LA INTERACCIÓ POSITIVA

Us avisem que per complimentar el qüestionari necessitareu més de 10 minuts.

Grup d'ítems A.I - INFORMACIÓ PRÈVIA SOBRE EL CENTRE EDUCATIU

Aquest apartat consta de 4 preguntes les quals recullen informació general dels centres per tenir una idea aproximada de les característiques d'aquest abans de començar el qüestionari.

	Suficiència				Claredat				Coherència				Rellevància				Observacions
	L' ítem NO COMPLEIX amb el criteri	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX amb el criteri	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX amb el criteri	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX amb el criteri	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	
A.I 1 - Nom del centre educatiu																	
A.I 2 - Quants/es d'alumnes té el vostre centre a l'etapa de l'ESO?																	
A.I 3 - Quants/es alumnes nouvingut/des (alumnes nascuts a l'estranger i incorporats al sistema educatiu català de forma tardana (en els últims 2-3 anys)) té el vostre centre?																	

A.I 4 – Quantes nacionalitats conviuen al vostre centre?																		
Grup d'ítems A.II – ORGANITZACIÓ DEL CENTRE EDUCATIU																		
Aquest apartat consta de 7 preguntes les quals recullen informació sobre com s'organitza el centre i incideix en el treball en equip, avalua aspectes com: el projecte de centre, si hi ha lideratge inclusiu, la cultura col·laborativa, si el centre compta amb espais per a la reflexió, la innovació i la comunicació intercultural.																		
	Suficiència				Claredat				Coherència				Rellevància				Observacions	
	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de	Nivell ALT de compliment		
A.II 1 – El projecte educatiu de centre i els documents de centre expliciten la voluntat intercultural inclusiva del centre?																		
A.II 2 – Es proporciona a tota la comunitat educativa l'oportunitat equitativa d'influir a les decisions,																		

pràctiques i polítiques del centre?																
A.II 3 – Es potencien les xarxes de suport entre els professionals del centre i els suports sociocomunitaris (famílies, entitats socials...)?																
A.II 4 – S'estableix un espai i un temps comú per planificar accions?																
A.II 5 – S'estableix un espai i un temps pel suport i l'assessorament als docents?																
A.II 6 – Els alumnes utilitzen diferents patrons comunicatius. Es coneixen els aspectes que dificulten la comunicació i es sap com millorar-la?																
A.II 7 - El professorat manifesta la necessitat i importància de rebre formació en educació																

intercultural per millorar la seva pràctica docent?																		
Grup d'ítems B - ÀMBIT D'ACTUACIONS PER A LA IGUALTAT																		
<p>Aquest apartat té 11 preguntes. Quan parlem d'igualtat, ens referim a garantir la igualtat de tota la ciutadania, lluitant contra les situacions d'exclusió i discriminació per origen, edat, sexe, religió o creença, gènere o en qualsevol àmbit. En què es tradueix això? En posar a l'abast recursos a les persones que els necessiten. Parlem de posar a l'abast recursos tant per als alumnes com per a les seves famílies.</p> <p>Tots tenen accés a allò que necessiten per tenir oportunitats d'èxit educatiu i personal?</p> <p>Aquesta secció del qüestionari avalua els recursos que es posen a l'abast de la comunitat que acolliu, la formació que tenen els docents per treballar amb aquesta realitat a les aules i si el currículum acompanya i ajuda a realitzar aquest treball en clau intercultural.</p>																		
	Suficiència				Claredat				Coherència				Rellevància				Observacions	
	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment		
B1 – El vostre centre disposa d'aula d'acollida?																		
B2 - En cas afirmatiu, quin nombre alumnes té el vostre centre a l'aula d'acollida en aquests moments?																		

<p>B3 – En relació a l'origen cultural de l'alumnat i el seu procés migratori, quines activitats escolars o extraescolars oferiu per a promoure la igualtat d'oportunitats del vostre alumnat? (exemple: aules de reforç de la llengua catalana, reforç escolar, grups diversificats, etc.).</p>																	
<p>B4 - El cos docent del centre educatiu té formació específica en interculturalitat i/o dol migratori?</p>																	
<p>B5 - En cas afirmatiu, especifiqueu el tipus de formació:</p>																	
<p>B6 - Compteu amb programes de formació i prevenció de la discriminació per raons culturals i religioses pel cos docent del vostre centre?</p>																	

<p>B7 - Dissenyeu activitats curriculars que tinguin en consideració la perspectiva intercultural i defugin l'etnocentrisme? (el coneixement de la història i la memòria, la cultura, les creences i les llengües dels grups minoritaris de manera integrada).</p>																
<p>B8 - S'utilitzen una varietat procediments i instruments d'avaluació que permetin a tot l'alumnat mostrar les seves habilitats i guiar el seu procés d'aprenentatge?</p>																
<p>B9 - En cas afirmatiu, especifiqueu quines són aquestes estratègies.</p>																
<p>B10 - En relació als recursos específics d'acompanyament a l'alumnat nouvingut es</p>																

treballen suports lingüístics i socials en la transició de l'aula d'acollida a l'aula ordinària? (Especificar quins i amb quina metodologia).																	
B11 - Disposen de mecanismes de supervisió de la tasca docent per poder preparar el professorat en èxit educatiu, altes expectatives per a tot l'alumnat i responsabilitat social de la tasca docent?																	
Grup d'ítems C - ÀMBIT D'ACTUACIONS PER AL CONEIXEMENT, EL RECONeixEMENT I L'APROFITAMENT DE LA DIVERSITAT CULTURAL I RELIGIOSA																	
<p>Aquest apartat té 12 preguntes. El que refereix al coneixement i reconeixement de la diversitat es tradueix en posar en valor la diversitat i reconèixer-la en l'àmbit públic. En aquest sentit, és important desenvolupar un discurs respectuós amb la diversitat, que no es limiti a explicar-ne les bondats, sinó que expliqui els riscos de fractura social que acompanya negar els drets o limitar els deures, així com les dificultats que poden sorgir en la interacció des de la diferència.</p> <p>Aquesta secció del qüestionari avalua si dins del currículum i la pràctica educativa es tenen en compte aspectes com el tractament igualitari de les festes i celebracions, el coneixement i correcte tractament de prescripcions alimentàries o d'indumentària segons les característiques culturals dels nostres alumnes, el treball de les diferents religions i símbols religiosos de manera que no ens centrem en una única religió majoritària sinó que es tingui en compta la diversitat que tenim davant i per últim l'enfocament del treball en relació a les expressions artístiques.</p>																	
	Suficiència			Claredat			Coherència			Rellevància			Observacions				

	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment
C1 - Creieu que el treball i la celebració de totes les festes de tipus cultural i religions dels diferents grups culturals que conviuen en el centre és favorable per promoure la interculturalitat del centre?																
C2 - Celebreu alguna festivitat significativa per a les diferents comunitats culturals de l'alumnat del centre?																
C3 - Coneixeu les prescripcions alimentaries establertes per la religió o cultura dels alumnes que acolliu?																

<p>C4 - En cas de tenir menjador escolar, com es tenen en compte en el menjador escolar les prescripcions alimentaries dels alumnes que ateneu? (períodes de dejuni, prescripcions alimentaries establertes per tradicions religioses...)</p>																	
<p>C5 - Existeix alguna normativa sobre la indumentària al vostre centre? (exemple: no portar faldilla, no portar roba esportiva...)</p>																	
<p>C6 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina:</p>																	
<p>C7 - S'exigeix al vostre centre educatiu que tots i totes les alumnes portin la mateixa indumentària a l'hora de fer esport?</p>																	

<p>C8 - Us heu trobat en la situació d'haver hagut de resoldre algun conflicte relacionat amb la cultura a l'hora de fer alguna activitat esportiva? (ex: no voleu dutxar-se després de fer esport, no voler fer l'activitat de piscina, no voler posar-se la indumentària adequada per realitzar la pràctica esportiva...).</p>																	
<p>C9 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina va ser la situació i com la va resoldre:</p>																	
<p>C10 - Hi ha mostres de símbols religiosos al vostre centre?</p>																	
<p>C11 - En cas afirmatiu, especifiqueu a quines religions pertanyen:</p>																	

C12 - Considereu que al vostre centre les activitats artístiques reflecteixen la diversitat cultural?(música, dansa, representacions teatrals, elaboració de projectes artístics...)																		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Grup d'ítems D - ÀMBIT DE LES ACTUACIONS PER AL FOMENT DE LA INTERACCIÓ POSITIVA					
<p>Aquest apartat té 9 preguntes. L'àmbit de foment de la interacció positiva, té relació amb fomentar la participació i la interacció positiva entre tota la ciutadania, garantint l'accés a la participació, fomentant-la i respectant-ne, també, el caràcter voluntari. És indispensable incloure la interacció positiva en aquest enfocament perquè és un mecanisme efectiu que permet l'establiment de vincles entre les persones amb bagatges culturals diferents i la facilitació del diàleg intercultural sobre el qual la societat construeix la cultura pública comuna. La lògica de la participació assumeix que l'increment dels contactes i les interaccions entre una ciutadania diversa en tots els seus àmbits, inclòs el de la quotidianitat, és una dinàmica que enriqueix i enforteix la societat però.</p> <p>Aquesta secció del qüestionari avalua si des de el centre es facilita la creació de nous espais de trobada improbable com s'especifica al Pacte Nacional per a la interculturalitat. Les preguntes que trobareu tenen relació amb la utilització de l'eina de mentoria per fomentar aquests espais de trobada, si es té en compte la xarxa família - escola - territori a l'hora de treballar i si realment des de l'escola es té coneixement de la realitat que viuen les famílies a les que acullen i per últim quines accions es duen a terme a través del pla d'acció tutorial per fer possible aquesta interacció positiva.</p>					
	Suficiència	Claredat	Coherència	Rellevància	Observacions

	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment	L' ítem NO COMPLEIX	Nivell BAIX de compliment	Nivell MODERAT de compliment	Nivell ALT de compliment
D1 - Utilitzeu algun tipus de metodologia de mentoria entre el vostre alumnat?																
D2 - En cas afirmatiu, especifiqueu quin tipus d'activitats o accions es duen a terme:																
D3 - El vostre pla d'acció tutorial recull el treball d'alguns dels temes següents? Marca quins: - Treball actiu per desfer prejudicis negatius i trencar tòpics i estereotips. - Aprendre a viure en la diversitat reconeixent la igualtat de drets i en la cerca dels valors comuns en les tradicions religioses. Contribució d'aquestes en																

<p>el desenvolupament de les societats democràtiques.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activitats per combatre l'analfabetisme simbòlic i religiós que incapacita per a la comprensió de les obres culturals. - Fomentar l'organització cooperativa i dialògica del centre per a la prevenció o resolució de conflictes de caire interreligiós i intercultural. - Accions per fomentar la diversitat en el cos d'educands de manera que s'habituin a conviure en la pluralitat. - Cap dels temes anteriors. - Altres 																	
<p>D4 - El criteri bàsic per crear grups classe i de treball és l'heterogeneïtat (gènere, llengua, capacitats, interessos, ritme)?</p>																	
<p>Famílies</p>	<p>D5 - Quines eines esteu utilitzant actualment per</p>																

<p>facilitar i potenciar la interacció entre alumnat – família – escola.</p>																	
<p>D6 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar en xarxa o conèixer a les famílies?</p>																	
<p>D7 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar la formació de les famílies de l'alumnat? (per exemple: eradicar l'analfabetisme de les famílies, activitats per aprendre la llengua catalana...)</p>																	
<p>D8 - En cas de no estar realitzant aquest tipus d'activitats, considereu interessant la opció d'incloure activitats</p>																	

per formar i/o conèixer a les famílies que acolliu?																	
D9 - Considereu que el vostre centre és un punt de trobada o un referent socialitzador per a les famílies dels alumnes que acolliu?																	

Annex 3: Recull de les preguntes del qüestionari d'autoavaluació en format PDF

QÜESTIONARI D'AUTOAVALUACIÓ SOBRE EDUCACIÓ I METODOLOGIA INTERCULTURAL ALS CENTRES EDUCATIUS

Benvolgut/da, sóc una estudiant del màster de Psicopedagogia que està cursant el màster de psicopedagogia i estic desenvolupant el meu Treball de Fi de Màster sobre “La importància de la mirada intercultural als centres educatius”. Aquest qüestionari té com a finalitat evidenciar quin treball estan fent els centres educatius actualment en clau intercultural. El motiu principal pel que està pensada aquesta eina, és posar a l'abast dels centres una eina per autoavaluar de la metodologia que estan utilitzant. La finalitat és que aquest recurs, en forma d'autoavaluació, serveixi per fer una fotografia o buidatge, de tota la tasca que ja esteu fent i així poder implementar plans de millora.

Accés al qüestionari original (en línia): <https://forms.gle/GPXUcGX2wWG9Ywvi6>

Educació i metodologia intercultural als centres educatius

Esteu apunt de començar a realitzar un qüestionari de 42 preguntes el qual té la funció d'avaluar el que es fa al centre vinculat amb la interculturalitat (pràctiques, activitats amb docents, famílies, alumnes...) en l'etapa de secundària (de 1r a 4t d'ESO únicament).

Recomanem que el qüestionari el realitzi l'equip de la comissió LIC del centre (Llengua, Interculturalitat i Cohesió social) i, en cas de no tenir-ne, recomanem que es faci de manera grupal, formant un petit comitè, decidiu vosaltres mateixos qui participarà i realitzarà el qüestionari.

En les pàgines següents trobareu preguntes que corresponen amb els cinc grans apartats en els quals avalua el qüestionari. Els dos primers recullen informació sobre el vostre centre i els tres restants preguntes en relació als àmbits d'actuació per promoure i treballar la interculturalitat.

1. INFORMACIÓ PRÈVIA SOBRE EL CENTRE EDUCATIU
2. ORGANITZACIÓ DEL CENTRE EDUCATIU
3. ÀMBIT D'ACTUACIONS PER A LA IGUALTAT
4. ÀMBIT D'ACTUACIONS PER AL CONEIXEMENT, EL RECONeixEMENT I L'APROFITAMENT DE LA DIVERSITAT CULTURAL I RELIGIOSA
5. ÀMBIT DE LES ACTUACIONS PER AL FOMENT DE LA INTERACCIÓ POSITIVA

Us avisem que per complimentar el qüestionari necessitareu més de 10 minuts.

Grup d'ítems A.I - INFORMACIÓ PRÈVIA SOBRE EL CENTRE EDUCATIU

Aquest apartat consta de 4 preguntes les quals recullen informació general dels centres per tenir una idea aproximada de les característiques d'aquest abans de començar el qüestionari.

A.I 1 - Nom del centre educatiu:

A.I 2 – Quants/es d'alumnes té el vostre centre a l'etapa de l'ESO?

A.I 3 - Quants/es alumnes nouvingut/des (alumnes nascuts a l'estranger i incorporats al sistema educatiu català de forma tardana (en els últims 2-3 anys)) té el vostre centre?

A.I 4 – Quantes nacionalitats conviuen al vostre centre?

Grup d'ítems A.I – ORGANITZACIÓ DEL CENTRE EDUCATIU

Aquest apartat consta de 7 preguntes les quals recullen informació sobre com s'organitza el centre i incideix en el treball en equip, avalua aspectes com: el projecte de centre, si hi ha lideratge inclusiu, la cultura col·laborativa, si el centre compta amb espais per a la reflexió, la innovació i la comunicació intercultural.

A.II 1 – El projecte educatiu de centre i els documents de centre expliciten la voluntat intercultural inclusiva del centre?
A.II 2 – Es proporciona a tota la comunitat educativa l'oportunitat equitativa d'influir a les decisions, pràctiques i polítiques del centre?
A.II 3 – Es potencien les xarxes de suport entre els professionals del centre i els suports sociocomunitaris (famílies, entitats socials...)?
A.II 4 – S'estableix un espai i un temps comú per planificar accions?
A.II 5 – S'estableix un espai i un temps pel suport i l'assessorament als docents?
A.II 6 – Els alumnes utilitzen diferents patrons comunicatius. Es coneixen els aspectes que dificulten la comunicació i es sap com millorar-la?
A.II 7 - El professorat manifesta la necessitat i importància de rebre formació en educació intercultural per millorar la seva pràctica docent?
Grup d'ítems B - ÀMBIT D'ACTUACIONS PER A LA IGUALTAT
Aquest apartat té 11 preguntes. Avalua els recursos que es posen a l'abast de la comunitat que acolliu, la formació que tenen els docents per treballar amb aquesta realitat a les aules i si el currículum acompanya i ajuda a realitzar aquest treball en clau intercultural.
B1 – El vostre centre disposa d'aula d'acollida?
B2 - En cas afirmatiu, quin nombre d'alumnes té el vostre centre a l'aula d'acollida en aquests moments?
B3 – En relació a l'origen cultural de l'alumnat i el seu procés migratori, quines activitats escolars o extraescolars ofereix per a promoure la igualtat d'oportunitats del vostre alumnat? (exemple: aules de reforç de la llengua catalana, reforç escolar, grups diversificats, etc.).
B4 - El cos docent del centre educatiu té formació específica en interculturalitat i/o dol migratori?
B5 - En cas afirmatiu, especifiqueu el tipus de formació:
B6 - Compteu amb programes de formació i prevenció de la discriminació per raons culturals i religioses pel cos docent del vostre centre?
B7 - Dissenyau activitats curriculars que tinguin en consideració la perspectiva intercultural i defugiu l'etnocentrisme? (el coneixement de la història i la memòria, la cultura, les creences i les llengües dels grups minoritaris de manera integrada).

B8 - S'utilitzen una varietat procediments i instruments d'avaluació que permetin a tot l'alumnat mostrar les seves habilitats i guiar el seu procés d'aprenentatge?
B9 - En cas afirmatiu, especifiqueu quines són aquestes estratègies.
B10 – En relació als recursos específics d'acompanyament a l'alumnat nouvingut es treballen suports lingüístics i socials en la transició de l'aula d'acollida a l'aula ordinària? (Especificar quins i amb quina metodologia).
B11 - Disposen de mecanismes de supervisió de la tasca docent per poder preparar el professorat en èxit educatiu, altes expectatives per a tot l'alumnat i responsabilitat social de la tasca docent?
Grup d'ítems C - ÀMBIT D'ACTUACIONS PER AL CONEIXEMENT, EL RECONeixEMENT I L'APROFITAMENT DE LA DIVERSITAT CULTURAL I RELIGIOSA
Aquest apartat té 12 preguntes. Avalua si dins del currículum i la pràctica educativa es tenen en compte aspectes com el tractament igualitari de les festes i celebracions, el coneixement i correcte tractament de prescripcions alimentaries o d'indumentària segons les característiques culturals dels nostres alumnes, el treball de les diferents religions i símbols religiosos de manera que no ens centrem en una única religió majoritària sinó que es tingui en compta la diversitat que tenim davant i per últim l'enfocament del treball en relació a les expressions artístiques.
C1 - Creieu que el treball i la celebració de totes les festes de tipus cultural i religions dels diferents grups culturals que conviuen en el centre és favorable per promoure la interculturalitat del centre?
C2 - Celebreu alguna festivitat significativa per a les diferents comunitats culturals de l'alumnat del centre?
C3 - Coneixeu les prescripcions alimentaries establertes per la religió o cultura dels alumnes que acolliu?
C4 - En cas de tenir menjador escolar, com es tenen en compte en el menjador escolar les prescripcions alimentaries dels alumnes que ateneu? (períodes de dejuni, prescripcions alimentaries establertes per tradicions religioses...)
C5 - Existeix alguna normativa sobre la indumentària al vostre centre? (exemple: no portar faldilla, no portar roba esportiva...)

C6 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina:
C7 - S'exigeix al vostre centre educatiu que tots i totes les alumnes portin la mateixa indumentària a l'hora de fer esport?
C8 - Us heu trobat en la situació d'haver hagut de resoldre algun conflicte relacionat amb la cultura a l'hora de fer alguna activitat esportiva? (ex: no voleu dutxar-se després de fer esport, no voler fer l'activitat de piscina, no voler posar-se la indumentària adequada per realitzar la pràctica esportiva...).
C9 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina va ser la situació i com la va resoldre:
C10 - Hi ha mostres de símbols religiosos al vostre centre?
C11 - En cas afirmatiu, especifiqueu a quines religions pertanyen:
C12 - Considereu que al vostre centre les activitats artístiques reflecteixen la diversitat cultural?(música, dansa, representacions teatrals, elaboració de projectes artístics...)
Grup d'ítems D - ÀMBIT DE LES ACTUACIONS PER AL FOMENT DE LA INTERACCIÓ POSITIVA
Aquest apartat té 9 preguntes. Avaluu si des de el centre es facilita la creació de nous espais de trobada improbable com s'especifica al Pacte Nacional per a la interculturalitat. Les preguntes que trobareu tenen relació amb la utilització de l'eina de mentoria per fomentar aquests espais de trobada, si es té en compte la xarxa família - escola - territori a l'hora de treballar i si realment des de l'escola es té coneixement de la realitat que viuen les famílies a les que acullen i per últim quines accions es duen a terme a través del pla d'acció tutorial per fer possible aquesta interacció positiva.
D1 - Utilitzeu algun tipus de metodologia de mentoria entre el vostre alumnat?
D2 - En cas afirmatiu, especifiqueu quin tipus d'activitats o accions es duen a terme:
D3 - El vostre pla d'acció tutorial recull el treball d'alguns dels temes següents? Marca quins: <ul style="list-style-type: none"> - Treball actiu per desfer prejudicis negatius i trencar tòpics i estereotips. - Aprendre a viure en la diversitat reconeixent la igualtat de drets i en la cerca dels valors comuns en les tradicions religioses. Contribució d'aquestes en el desenvolupament de les societats democràtiques. - Activitats per combatre l'analfabetisme simbòlic i religions que incapacita per a la comprensió de les obres culturals. - Fomentar l'organització cooperativa i dialògica del centre per a la prevenció o resolució de conflictes de caire interreligions i intercultural.

<ul style="list-style-type: none"> - Accions per fomentar la diversitat en el cos d'educands de manera que s'habituin a conviure en la pluralitat. - Cap dels temes anteriors. 	
D4 - El criteri bàsic per crear grups classe i de treball és l'heterogeneïtat (gènere, llengua, capacitats, interessos, ritme)?	
Famílies	D5 - Quines eines esteu utilitzant actualment per facilitar i potenciar la interacció entre alumnat – família – escola:
	D6 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar en xarxa o conèixer a les famílies?
	D7 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar la formació de les famílies de l'alumnat? (per exemple: eradicar l'analfabetisme de les famílies, activitats per aprendre la llengua catalana...):
	D8 - En cas de no estar realitzant aquest tipus d'activitats, considereu interessant la opció d'incloure activitats per formar i/o conèixer a les famílies que acolliu?
	D9 - Considereu que el vostre centre és un punt de trobada o un referent socialitzador per a les famílies dels alumnes que acolliu?

Annex 4: Document de la guia d'aplicació en format PDF

**GUIA PER L'APLICACIÓ DE L'EINA
D'AUTOAVALUACIÓ: LA IMPORTÀNCIA DE LA
MIRADA INTERCULTURAL ALS CENTRES
EDUCATIUS**

MARTA GUTIÉRREZ ÁLVAREZ

1. PRESENTACIÓ I FUNCIÓ

Aquesta guia acompanya a l'eina d'autoavaluació. Aquesta guia té com a objectiu orientar als docents i professionals de l'educació durant la realització de l'autoavaluació per entendre les parts del qüestionari i què avalua cadascuna d parts.

Interculturalitat a les aules

Per començar, ens serà útil repassar què entenem per interculturalitat a l'aula, ja que això ens permetrà contextualitzar millor el sentit i l'abast del document que presentem.

L'àmplia varietat d'alumnes, estils i ritmes d'aprenentatge, diferents nivells d'interessos i motivacions han posat de manifest la necessitat de representar l'escola tant des d'aspectes organitzatius com curriculars. Assumir esta varietat requereix entendre que està ocorrent al nostre entorn social a nivell macro i micro. Per això, en la mesura en que es pren consciència de que les societats son multiculturals i desiguals, els sistemes educatius no poden romandre tancats en perspectives monoculturals que no tenen sentit en el context del que constitueix una característica de les nostres societats, la diversitat cultural (Rodríguez, 2004)

Un centre educatiu intercultural, inclusiu, és aquell que té una visió nova de les relacions entre cultures i és capaç de modificar i fins i tot transformar l'estructura mateixa de l'organització i els mètodes de formació, les relacions entre els docents, els alumnes, les famílies però, sobretot, la perspectiva amb què miren els sabers i les disciplines (Escarbajal, 2014)

Aguado (2005) diu que l'educació intercultural és aquella que proposa una pràctica educativa que situï les diferències culturals dels individus i els grups com a focus de la reflexió i la indagació en educació. L'educació intercultural es proposa donar resposta a la diversitat cultural pròpia de les societats democràtiques desenvolupades des de premisses que representen i valoren el pluralisme cultural com alguna cosa consubstancial a les societats actuals i que es contempla com una dimensió al llarg de la qual es situen cada una de les propostes formulades per donar resposta a la diversitat de persones i grups. Afirmar l'autor que, la interculturalitat en educació sorgeix com etapa final d'un procés d'acceptació i valoració de les variables culturals, més enllà de les alternatives compensatòries i molt vinculades a formulacions educatives afins: educació global, educació inclusiva, educació antiracista i educació multicultural.

Gallego, Rodríguez i Lago, (2012) exposen que el currículum intercultural, si de debò pretén ser inclusiu, ha de ser per a tots, no sols per als estrangers o immigrants, parlem d'una comunitat

escolar col·laboradora, de cultura escolar inclusiva i de pràctiques a les aules i fora d'elles. Tot això implica la selecció, elaboració i desenvolupament d'un currículum que no silenciï les veus de cap cultura ni cap classe social. Construir un currículum que contribueixi al creixement mutu, eviti respostes segregadores i centrades en el dèficit, per a garantir la igualtat, la qualitat i la cohesió social.

Però resposta ètica no vol dir assumir un llistat de valors que tots hagin de respectar, sinó una construcció de normes, estils de comportament i, per descomptat valors, assumits democràticament i basats en el respecte de tots els alumnes, siguin quals fossin les seves circumstàncies.

La guia que presentem, la qual acompanya a un qüestionari en línia, pretén servir als centre per autoavaluar els elements claus de la seva resposta educativa i també animar-los a relatar les seves pròpies experiències vers el tractament de la interculturalitat.

Per tant, aquestes pàgines ofereixen unes pautes que promouen la reflexió perquè els equips educatius avaluar la pròpia realitat, tenint en compte alguns dels indicadors que es desprenem del que entenem per educació intercultural, aquest han de servir per establir objectius de canvi, d'innovació i de millora.

Es tracta d'un instrument senzill que s'ha creat perquè l'equip de la comissió LIC del centre (Llengua, Interculturalitat i Cohesió social) pugui tenir de forma resumida aquells aspectes clau que contribueixen a oferir una educació més atenta a les necessitats de l'alumnat, també per a que els centres l'adaptin a la realitat i les característiques que ells es troben al dia a dia durant la seva pràctica educativa.

L'eina està formada per 5 apartats:

- A.I) Informació prèvia sobre el centre educatiu.
- A.II) Organització del centre educatiu,
- B) Àmbit d'actuacions per a la igualtat,
- C) Àmbit d'actuacions per al coneixement, el reconeixement i l'aprofitament de la diversitat cultural i religiosa I
- D) Àmbit de les actuacions per al foment de la interacció positiva.

A.I) Informació prèvia sobre el centre educatiu i A.II) Organització del centre educatiu

En primer lloc, es proposa als centres que analitzin les seves condicions de partida. Per poder analitzar aquestes condicions es proposen dos apartats, apartat A.I i apartat A.II.

En aquest sentit l'apartat A.I de la guia pot ajudar a l'equip a posar consciència en els elements clau del centre on es troben i així contextualitzar la realitat que els envolta (nombre d'alumnes del centre, nombre d'alumnes nous/noves, nacionalitats que conviuen al centre, etc.).

En segon lloc, l'apartat A.II, en canvi, ajuda als centres a fer-se una idea més específica sobre com s'organitza el centre. Es centre en l'anàlisi del treball en equip i avalua aspectes com el projecte de centre, si hi ha lideratge inclusiu, la cultura col·laborativa, si el centre compta amb espais per a la reflexió, la innovació i la comunicació intercultural.

A continuació, els apartats B, C i D ofereixen un conjunt de principis, amb els indicadors respectius, que reflecteixen els elements clau a una educació basada en la interculturalitat, d'acord amb la definició proposada. Seguidament s'exposen en profunditat aquest tres apartats.

B) Àmbit d'actuacions per a la igualtat

Quan parlem d'igualtat, ens referim a garantir la igualtat de tota la ciutadania, lluitant contra les situacions d'exclusió i discriminació per origen, edat, sexe, religió o creença, gènere o en qualsevol àmbit. En què es tradueix això? En posar a l'abast recursos a les persones que els necessiten. Parlem de posar a l'abast recursos tant per als alumnes com per a les seves famílies. Tots tenen accés a allò que necessiten per tenir oportunitats d'èxit educatiu i personal?

Aquesta secció del qüestionari avalua els recursos que es posen a l'abast de la comunitat que acolliu, la formació que tenen els docents per treballar amb aquesta realitat a les aules i si el currículum acompanya i ajuda a realitzar aquest treball en clau intercultural.

C) Àmbit d'actuacions per al coneixement, el reconeixement i l'aprofitament de la diversitat cultural i religiosa

El que refereix al coneixement i reconeixement de la diversitat es tradueix en posar en valor la diversitat i reconèixer-la en l'àmbit públic. En aquest sentit, és important desenvolupar un discurs respectuós amb la diversitat, que no es limiti a explicar-ne les bondats, sinó que expliqui els riscos de fractura social que acompanya negar els drets o limitar els deures, així com les dificultats que poden sorgir en la interacció des de la diferència.

Aquesta secció del qüestionari avalua si dins del currículum i la pràctica educativa es tenen en compte aspectes com el tractament igualitari de les festes i celebracions, el coneixement i correcte tractament de prescripcions alimentaries o d'indumentària segons les característiques culturals dels nostres alumnes, el treball de les diferents religions i símbols religiosos de manera que no ens centrem en una única religió majoritària sinó que es tingui en compta la diversitat que tenim davant i per últim l'enfocament del treball en relació a les expressions artístiques.

D) Àmbit de les actuacions per al foment de la interacció positiva.

L'àmbit de foment de la interacció positiva, té relació amb fomentar la participació i la interacció positiva entre tota la ciutadania, garantint l'accés a la participació, fomentant-la i respectant-ne, també, el caràcter voluntari. És indispensable incloure la interacció positiva en aquest enfocament perquè és un mecanisme efectiu que permet l'establiment de vincles entre les persones amb bagatges culturals diferents i la facilitació del diàleg intercultural sobre el qual la societat construeix la cultura pública comuna. La lògica de la participació assumeix que l'increment dels contactes i les interaccions entre una ciutadania diversa en tots els seus àmbits, inclòs el de la quotidianitat, és una dinàmica que enriqueix i enforteix la societat però.

Aquesta secció del qüestionari avalua si des de el centre es facilita la creació de nous espais de trobada improbable com s'especifica al Pacte Nacional per a la interculturalitat. Les preguntes que trobareu tenen relació amb la utilització de l'eina de mentoria per fomentar aquests espais de trobada, si es té en compte la xarxa família - escola - territori a l'hora de treballar i si realment des de l'escola es té coneixement de la realitat que viuen les famílies a les que acullen i per últim quines accions es duen a terme a través del pla d'acció tutorial per fer possible aquesta interacció positiva.

Es demana a l'equip LIC que, a partir de la reflexió compartida, pugui dur a terme una autoavaluació que prengui com a referències les circumstàncies i les pràctiques del centre a partir de respostes de sí o no i de respostes obertes.

Insistim en la importància de la reflexió conjunta a l'hora de plasmar la pràctica i els recursos que ja s'estan utilitzant al centre.

APARTAT A.I – INFORMACIÓ PRÈVIA SOBRE EL CENTRE EDUCATIU

Les pràctiques educatives, només poden ser valorades en el context en què es situen. De manera que cal conèixer el punt de partida des del qual es proposa avançar, és a dir, conèixer el nostre entorn.

A continuació es suggereix valorar aspectes generals del centre educatiu a partir de respostes obertes.

Grup d'ítems A.I - INFORMACIÓ PRÈVIA SOBRE EL CENTRE EDUCATIU

Aquest apartat consta de 4 preguntes les quals recullen informació general dels centres per tenir una idea aproximada de les característiques d'aquest abans de començar el qüestionari.

A.I 1 - Nom del centre educatiu:

A.I 2 – Quants/es d'alumnes té el vostre centre a l'etapa de l'ESO?

A.I 3 - Quants/es alumnes nouvingut/des (alumnes nascuts a l'estranger i incorporats al sistema educatiu català de forma tardana (en els últims 2-3 anys)) té el vostre centre?

A.I 4 – Quantes nacionalitats conviuen al vostre centre?

APARTAT A.II – ORGANITZACIÓ DEL CENTRE EDUCATIU

En aquest apartat ens centrarem en especial en el treball en equip i l'atenció i la formació que es dona al professorat en general.

Les preguntes es contestaran en aquest cas amb respostes de tipus sí, no o altres, per donar espai per a què l'equip pugui compartir diferents comentaris sobre l'ítem en qüestió, si escau.

Grup d'ítems A.II – ORGANITZACIÓ DEL CENTRE EDUCATIU

Aquest apartat consta de 7 preguntes les quals recullen informació sobre com s'organitza el centre i incideix en el treball en equip, avalua aspectes com: el projecte de centre, si hi ha lideratge inclusiu, la cultura col·laborativa, si el centre compta amb espais per a la reflexió, la innovació i la comunicació intercultural.

A.I 1 – El projecte educatiu de centre i els documents de centre expliciten la voluntat intercultural inclusiva del centre?

A.I 2 – Es proporciona a tota la comunitat educativa l'oportunitat equitativa d'influir a les decisions, pràctiques i polítiques del centre?

A.I 3 – Es potencien les xarxes de suport entre els professionals del centre i els suports sociocomunitaris (famílies, entitats socials...)?

A.I 4 – S'estableix un espai i un temps comú per planificar accions?

A.I 5 – S'estableix un espai i un temps pel suport i l'assessorament als docents?

A.I 6 – Els alumnes utilitzen diferents patrons comunicatius. Es coneixen els aspectes que dificulten la comunicació i es sap com millorar-la?

A.I 7 - El professorat manifesta la necessitat i importància de rebre formació en educació intercultural per millorar la seva pràctica docent?

APARTAT B – ÀMBIT D'ACTUACIONS PER A LA IGUALTAT

En relació a la igualtat és indispensable prendre la igualtat com a punt de partida de l'enfocament intercultural. Sense igualtat, la interacció es pot convertir en dominació i el reconeixement de la diversitat en tipisme folklòric.

És imperatiu entendre que l'enfocament intercultural se sustenta en el principi del respecte als drets fonamentals, la igualtat i l'equitat. Això implica que, per avançar en la construcció d'una societat intercultural, hi ha d'haver un context previ de respecte als drets humans, la democràcia i l'estat de dret. La perspectiva intercultural entén que el marc normatiu ha de garantir la igualtat de tota la ciutadania, lluitant contra les situacions d'exclusió i discriminació per origen, edat, sexe, religió o creença, gènere o en qualsevol àmbit. Alhora, reconeix que la igualtat formal no es tradueix sempre en igualtat efectiva i que les persones poden patir situacions de vulnerabilitat, discriminació i de no-reconeixement de drets.

En aquest cas, les preguntes es contestaran amb respostes de tipus sí, no o altres, per donar espai per a què l'equip pugui compartir diferents comentaris sobre l'ítem en qüestió si escau. En algunes ocasions la pregunta convida al professional a que desenvolupi de manera escrita el criteri que es demana.

Grup d'ítems B - ÀMBIT D'ACTUACIONS PER A LA IGUALTAT

Aquest apartat té 11 preguntes. Avaluu els recursos que es posen a l'abast de la comunitat que acolliu, la formació que tenen els docents per treballar amb aquesta realitat a les aules i si el currículum acompanya i ajuda a realitzar aquest treball en clau intercultural.

B1 – El vostre centre disposa d'aula d'acollida?

B2 - En cas afirmatiu, quin nombre alumnes té el vostre centre a l'aula d'acollida en aquests moments?

B3 – En relació a l'origen cultural de l'alumnat i el seu procés migratori, quines activitats escolars o extraescolars ofereix per a promoure la igualtat d'oportunitats del vostre alumnat? (exemple: aules de reforç de la llengua catalana, reforç escolar, grups diversificats, etc.).

B4 - El cos docent del centre educatiu té formació específica en interculturalitat i/o del migratori?

B5 - En cas afirmatiu, especifiqueu el tipus de formació:

B6 - Compteu amb programes de formació i prevenció de la discriminació per raons culturals i religioses pel cos docent del vostre centre?

B7 - Dissenyeu activitats curriculars que tinguin en consideració la perspectiva intercultural i defugin l'etnocentrisme? (el coneixement de la història i la memòria, la cultura, les creences i les llengües dels grups minoritaris de manera integrada).

B8 - S'utilitzen una varietat procediments i instruments d'avaluació que permetin a tot l'alumnat mostrar les seves habilitats i guiar el seu procés d'aprenentatge?

B9 - En cas afirmatiu, especifiqueu quines són aquestes estratègies.

B10 – En relació als recursos específics d'acompanyament a l'alumnat nouvingut es treballen suports lingüístics i socials en la transició de l'aula d'acollida a l'aula ordinària? (Especificar quins i amb quina metodologia).

B11 - Disposen de mecanismes de supervisió de la tasca docent per poder preparar el professorat en èxit educatiu, altes expectatives per a tot l'alumnat i responsabilitat social de la tasca docent?

**APARTAT C – ÀMBIT D'ACTUACIONS PER AL
CONEIXEMENT, EL RECONeixEMENT I
L'APROFITAMENT DE LA DIVERSITAT
CULTURAL I RELIGIOSA**

El coneixement i reconeixement de la diversitat, es tracta de posar en valor la diversitat i reconèixer-la en l'àmbit públic. En aquest sentit, és important desenvolupar un discurs respectuós amb la diversitat, que no es limiti a explicar-ne les bondats, sinó que expliqui els riscos de fractura social que acompanya negar els drets o limitar els deures, així com les dificultats que poden sorgir en la interacció des de la diferència.

El model intercultural que estableix una metodologia de treball que permet concebre les diferències com un element inherent a les societats actuals que cal gestionar amb objectivitat i sentit comú per assolir la cohesió social.

En aquest cas, les preguntes es contestaran amb respostes de tipus sí, no o altres, per donar espai per a què l'equip pugui compartir diferents comentaris sobre l'ítem en qüestió si escau. En algunes ocasions la pregunta convida al professional a que desenvolupi de manera escrita el criteri que es demana.

Grup d'ítems C - ÀMBIT D'ACTUACIONS PER AL CONEIXEMENT, EL RECONeixEMENT I L'APROFITAMENT DE LA DIVERSITAT CULTURAL I RELIGIOSA

Aquest apartat té 12 preguntes. Avaluu si dins del currículum i la pràctica educativa es tenen en compte aspectes com el tractament igualitari de les festes i celebracions, el coneixement i correcte tractament de prescripcions alimentaries o d'indumentària segons les característiques culturals dels nostres alumnes, el treball de les diferents religions i símbols religiosos de manera que no ens centrem en una única religió majoritària sinó que es tingui en compta la diversitat que tenim davant i per últim l'enfocament del treball en relació a les expressions artístiques.

C1 - Creieu que el treball i la celebració de totes les festes de tipus cultural i religions dels diferents grups culturals que conviuen en el centre és favorable per promoure la interculturalitat del centre?

C2 - Celebreu alguna festivitat significativa per a les diferents comunitats culturals de l'alumnat del centre?

C3 - Coneixeu les prescripcions alimentaries establertes per la religió o cultura dels alumnes que acolliu?

C4 - En cas de tenir menjador escolar, com es tenen en compte en el menjador escolar les prescripcions alimentaries dels alumnes que ateneu? (períodes de dejuni, prescripcions alimentaries establertes per tradicions religioses...)

C5 - Existeix alguna normativa sobre la indumentària al vostre centre?
(exemple: no portar faldilla, no portar roba esportiva...)

C6 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina:

C7 - S'exigeix al vostre centre educatiu que tots i totes les alumnes portin la mateixa indumentària a l'hora de fer esport?

C8 - Us heu trobat en la situació d'haver hagut de resoldre algun conflicte relacionat amb la cultura a l'hora de fer alguna activitat esportiva? (ex: no voleu dutxar-se després de fer esport, no voler fer l'activitat de piscina, no voler posar-se la indumentària adequada per realitzar la pràctica esportiva...).

C9 - En cas afirmatiu, especifiqueu quina va ser la situació i com la va resoldre:

C10 - Hi ha mostres de símbols religiosos al vostre centre?

C11 - En cas afirmatiu, especifiqueu a quines religions pertanyen:

C12 - Considereu que al vostre centre les activitats artístiques reflecteixen la diversitat cultural?(música, dansa, representacions teatrals, elaboració de projectes artístics...)

APARTAT D – ÀMBIT DE LES ACTUACIONS PER AL FOMENT DE LA INTERACCIÓ POSITIVA

La interacció positiva, el tercer eix que sustenta l'enfocament intercultural suposa fomentar la participació i la interacció positiva entre tota la ciutadania, garantint l'accés a la participació, fomentant-la i respectant-ne, també, el caràcter voluntari. És indispensable incloure la interacció positiva en aquest enfocament perquè és un mecanisme efectiu que permet l'establiment de vincles entre les persones amb bagatges culturals diferents i la facilitació del diàleg intercultural sobre el qual la societat construeix la cultura pública comuna.

Aquest element, que suposa la distinció més clara amb l'enfocament multiculturalista, vol posar en valor els elements comuns que comparteix la ciutadania per sobre d'aquells elements que la separen i expressa explícitament la voluntat i la necessitat de l'espai compartit, d'una cultura pública comuna.

La lògica de la participació assumeix que l'increment dels contactes i les interaccions entre una ciutadania diversa en tots els seus àmbits, inclòs el de la quotidianitat, és una dinàmica que enriqueix i enforteix la societat però que, també, pot generar tensions o situacions de conflicte, que hauran de ser gestionades a fi de fomentar el coneixement mutu, el diàleg i la col·laboració entre tota la ciutadania. Cal adoptar una actitud proactiva que ajudi a la "creació de nous espais de trobada improbable".

En aquest apartat es dona un espai singular per parlar del treball que es realitza amb les famílies de l'alumnat.

En aquest cas, les preguntes es contestaran amb respostes de tipus sí, no o altres, per donar espai per a què l'equip pugui compartir diferents comentaris sobre l'ítem en qüestió si escau. En algunes ocasions la pregunta convida al professional a que desenvolupi de manera escrita el criteri que es demana.

Grup d'ítems D - ÀMBIT DE LES ACTUACIONS PER AL FOMENT DE LA INTERACCIÓ POSITIVA

Aquest apartat té 9 preguntes. Avalua si des de el centre es facilita la creació de nous espais de trobada improbable com s'especifica al Pacte Nacional per a la interculturalitat. Les preguntes que trobareu tenen relació amb la utilització de l'eina de mentoria per fomentar aquests espais de trobada, si es té en compte la xarxa família - escola - territori a l'hora de treballar i si realment des de l'escola es té coneixement de la realitat que viuen

les famílies a les que acullen i per últim quines accions es duen a terme a través del pla d'acció tutorial per fer possible aquesta interacció positiva.

D1 - Utilitzeu algun tipus de metodologia de mentoria entre el vostre alumnat?

D2 - En cas afirmatiu, especifiqueu quin tipus d'activitats o accions es duen a terme:

D3 - El vostre pla d'acció tutorial recull el treball d'alguns dels temes següents? Marca quins:

- Treball actiu per desfer prejudicis negatius i trencar tòpics i estereotips.
- Aprendre a viure en la diversitat reconeixent la igualtat de drets i en la cerca dels valors comuns en les tradicions religioses. Contribució d'aquestes en el desenvolupament de les societats democràtiques.
- Activitats per combatre l'analfabetisme simbòlic i religió que incapacita per a la comprensió de les obres culturals.
- Fomentar l'organització cooperativa i dialògica del centre per a la prevenció o resolució de conflictes de caire interreligiós i intercultural.
- Accions per fomentar la diversitat en el cos d'educands de manera que s'habituin a conèixer en la pluralitat.
- Cap dels temes anteriors.

D4 - El criteri bàsic per crear grups classe i de treball és l'heterogeneïtat (gènere, llengua, capacitats, interessos, ritme)?

Famílies	D5 - Quines eines esteu utilitzant actualment per facilitar i potenciar la interacció entre alumnat – família – escola:
	D6 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar en xarxa o conèixer a les famílies?
	D7 - Disposeu d'activitats escolars o extraescolars per treballar la formació de les famílies de l'alumnat? (per exemple: eradicar l'analfabetisme de les famílies, activitats per aprendre la llengua catalana...):
	D8 - En cas de no estar realitzant aquest tipus d'activitats, considereu interessant la opció d'incloure activitats per formar i/o conèixer a les famílies que acolliu?
	D9 - Considereu que el vostre centre és un punt de trobada o un referent socialitzador per a les famílies dels alumnes que acolliu?

3. AVALUACIÓ I ORIENTACIONS

Com hem anat veient i repetint al llarg de la guia i de les indicacions dins de la pròpia eina, queda patent que aquest instrument té com a base fer reflexionar als equips docents a partir de la recollida i del que ja estan fent a les escoles. D'aquesta manera el que vol suscitar aquesta eina és la reflexió de l'equip docent que la treballa, no només fent una fotografia del que tenen al centre, sinó fent una reflexió sobre la seva pràctica educativa.

D'aquesta manera, posem al vostre abast diferents orientacions i suggeriments per seguir treballant una vegada passada l'eina d'autoavaluació.

- Reunir-se amb la totalitat del claustre i acordar diferents accions per millorar les àrees que considereu necessàries.
- Promoure accions d'innovació educativa a partir de les inquietuds i necessitats del centre educatiu
- Accedir a formació específica per poder dur a terme una millora dins del centre educatiu.

Val a dir, que la realització d'aquestes és totalment opcional.

- Aguado, T. (2005). La educación intercultural en la práctica escolar . Investigación en el ámbito español. *Revista de Educación*, 7(2005), 43-51. Recuperat de <http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/1948/b15162175.pdf?sequence=1>
- Escarbajal, A. (2014). La educación intercultural en los centros educativos. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 17(2). <https://doi.org/10.6018/reifop.17.2.197291>
- Gallego, B., Rodríguez, H., y Lago, M. (2012). Buenas prácticas en educación intercultural inclusiva. En B. López y M. Tuts (Eds.), Orientaciones para la práctica de la educación intercultural.
- Maila, J., & Roque, M. A. (2019). Pacte Nacional per a la Interculturalitat: Document marc per al procés participatiu. *Els reptes de la interculturalidad a la Mediterrània*, 1a(Introducción), 9-23.
- Rodríguez, R. (2004). Atención a la diversidad cultural en la escuela. Propuestas de intervención socioeducativas. *Educación y futuro: revista de investigación aplicada y experiencias educativas*, (10), 21-30.